

Vraag en aanbod van paarden in de breedtesport

- Student: Babette de Jongh (3027922)
- Onderwijsinstelling: Aeres Hogeschool Dronten
- Opleiding: Hippische Bedrijfskunde
- Afstudeer docent: Monique Kuypers
- Datum en plaats: 14-08-2022 Huizen

Voorwoord

Dit rapport is mijn afstudeerwerkstuk voor de opleiding Hippische bedrijfskunde aan de Aeres Hogeschool in Dronten. Al vanaf kleins af aan ben ik geïnteresseerd in paarden en is paardrijden een grote passie van mij. Het mooiste vind ik al die verschillende karakters en de manier waarop je met elk paard weer anders om moet gaan. Toen mijn vriend 5 jaar geleden besloot trainingspaarden aan te nemen vond ik het dan ook maar al te leuk om aan alle kanten te helpen. Inmiddels is het uitgegroeid tot een bedrijf met ongeveer 30 paarden, deze paarden staan deels in pension, sommige worden zadelmak gemaakt, uitgebracht in de sport of er wordt gewerkt aan "gedragsproblematiek." Dit laatste vind ik ontzettend interessant want waarom zien we dit in de praktijk zo vaak? Ook komt het voor dat wij mensen moeten adviseren hun paard te verkopen omdat de gedragsproblematiek wel op te lossen is maar het zo weer terug keert als de oude eigenaar er mee aan de slag gaat. Als we dan vervolgens met deze klanten opzoek gaan naar een ander paard dan blijkt dit op de huidige markt ontzettend lastig te zijn.

Ik las een artikel uit 2012 'De wet van vraag en aanbod' op Horses.nl waarin het volgende werd beschreven:

"Na wat vervelende valpartijen van mijn paard, besloot ik dat de tijd rijp was om eens naar een wat braver exemplaar op zoek te gaan."

"Het duurt niet lang of je merkt dat er enorm veel mensen zijn als jij zelf die naar hetzelfde type paard op zoek zijn. Super braaf, gezond en fijn lopend. Helaas voldoet het aanbod totaal niet aan de vraag en dat zal alleen maar erger worden. Werden vroeger hengsten geselecteerd op werklust, kracht en braafheid, dat zijn nu selectiecriteria waar niemand meer naar taalt. Nu is exterieur en sportprestatie hetgeen waar paarden op worden beoordeeld en dus waar fokkers op selecteren, allen hopen op een Totilas of Parival. Helaas zijn dat uitspringers op tienduizenden, en alleen bruikbaar voor de Gals en Van Grunsvens van Nederland." (Bannink, 2012)

Dit artikel uit 2012 omschreef voor mij precies hoe de markt op dit moment in elkaar zit en het lijkt dus alsof het probleem door de jaren alleen maar groter is geworden.

Vanuit deze achtergrond heb ik besloten uit te gaan zoeken waarom het aanbod dan zo verschilt van de vraag. Maar daarnaast ben ik ook benieuwd wat er gedaan zou moeten worden om de vraag en het aanbod weer op elkaar aan te laten sluiten. En waar de oplossing dan ligt, bij de ruiter, de fokker of het stamboek.

Omdat het KWPN het grootste Nederlandse sportpaardenstamboek is met veel export naar het buitenland heb ik besloten het onderzoek te richten op het KWPN-paard. Dit wil niet zeggen dat deze problematiek niet bestaat onder andere sport- en prestatiestamboeken.

Ik wil graag Monique Kuypers bedanken voor de begeleiding tijdens het schrijven van dit afstudeeronderzoek.

Samenvatting

De hippische sector telt in Nederland ongeveer 500.000 actieve paardensporters, 90 procent van deze paardensporters rijden op amateur- of recreatieniveau, de andere 10 procent rijdt als professional.

In binnen- en buitenland is Nederland een grote speler op gebied van verkoop van paarden. Toch is er op de Nederlandse paardenmarkt een probleem ontstaan namelijk: het tekort aan 'brave' of gebruiksvriendelijke paarden voor paardensporters, behorend tot de amateur- en recreatie ruiters. De gevolgen die hieraan gekoppeld zijn, zijn mismatches die bij paarden welzijnsproblemen veroorzaken en bij ruiters kunnen zorgen voor lichamelijk letsel.

Stamboeken als het KWPN selecteren hun paarden op verschillende manieren, maar het testen van het karakter van het paard gebeurt eigenlijk nauwelijks.

De onderzoeksvraag, "Hoe denken stakeholders van het KWPN-paard over het toevoegen van een predicaat voor hengsten en merries, waarbij de paarden worden getest op hun karakter om mismatches tussen ruiter en paard in de toekomst voorkomen of verminderen?" is voortgekomen uit de steeds groter wordende kloof tussen vraag en aanbod op de paardenmarkt.

De stakeholders bestaan uit fokkers, consumenten en het KWPN. Er is een interview uitgevoerd met Floor Droge van het KWPN en met twee paardenfokkers. Daarnaast is literatuuronderzoek gedaan en is er een enquête uitgevoerd onder de consument te weten: de paardensporters. Zowel de fokkers als het KWPN zien niet in hoe een extra predicaat het amateurpaardenprobleem moet oplossen. Zij leggen het probleem vooral bij het budget van de consument. De consument daarentegen geeft aan een karaktertest zeker wenselijk te vinden, maar geeft ook aan dat een extra predicaat de zoektocht naar een paard niet perse makkelijker had gemaakt. De fokkers geven wel aan dat het karakter een van de belangrijkste aspecten is in hun fokkerij en proberen hier zeker rekening mee te houden bij hun hengstenkeuze.

Om invloed te kunnen hebben op zowel ethologische als psychologische factoren van het karakter moet er meer gebeuren dan alleen het toevoegen van een predicaat. Ethologische eigenschappen kunnen bijvoorbeeld getest worden tussen de leeftijd van 3 maanden en drie jaar waarbij het stamboek een gedragstest toevoegt aan zijn of haar selectiemethode. Door bijvoorbeeld alleen paarden toe te laten op keuringen die voldoen aan deze test kan worden geselecteerd op ethologische kenmerken van het karakter.

Niet alle karaktereigenschappen zijn genetisch bepaald. Het is dus van belang dat op het moment dat een consument een paard koopt, hij zich ervan bewust is dat de karaktereigenschappen passen bij zijn of haar wensen. De oplossing hiervoor zou een gedragstest bij aankoop kunnen zijn, waar naar aanleiding van een model het karakter kan worden omschreven, zodat de consument beter weet waar hij aan toe is met het aan te schaffen paard.

Door zowel aan de kant van het stamboek als dat van de consument op een andere manier te selecteren wordt het voor een fokker interessanter om bij zijn combinatiekeuze bewuster om te gaan met karaktereigenschappen. Daarnaast zou de fokker, als hij kan aantonen hoe het karakter van zijn dieren is de waarden eventueel kunnen verhogen.

Summary

The equestrian sector in the Netherlands has 500,000 active equestrian, 90% of these equestrian athletes ride at an amateur or recreational level, the other 10% ride as a professional.

The Netherlands is a major player in the field of horse trade, both at national and international. Nevertheless, a problem has arisen on the Dutch horse market: the shortage of quiet, user-friendly horses for equestrians riding at amateur and recreational level. The consequences associated with this are mismatches that cause welfare problems for the horses and can also cause physical injury in riders.

Studbooks such as the KWPN select their horses in different ways, but the character of the horse is hardly tested.

The research question, "how do stakeholders of the KWPN horse think about adding a predicate for stallions and mares, whereby the horses are tested on their character in order to prevent or reduce mismatches between rider and horse in the future" Arose from the widening gap between supply and demand in the horse market.

The stakeholders consist of breeders, consumers and the studbook KWPN. Neither the breeders nor the KWPN see how an extra predicate would solve the amateur horse problem. They mainly blame the consumer's budget for the problem. In contrast, consumers indicate that they certainly find a character test desirable, but also indicate that an extra predicate would not necessarily would make the search for a horse any easier. The breeders do indicate that the character is one of the most important aspects in their breeding and they certainly try to take this into account when choosing a stallion.

In order to influence both ethological and psychological factors of the character, more needs to be done than just adding a predicate. For example, ethological traits can be tested between the ages of 3 months and 3 years, with the studbook adding a behavioral test to his or her selection method. For example, by only admitting horses to inspections that meet this test, selection can be made on ethological characteristics of character.

Not all character traits are genetically determined. It is therefore important that the moment a consumer buys a horse, he is aware that the character traits match his or her wishes. The solution for this could be a behavioral test upon purchase, where the character can be described based on a model so that the consumer knows better where he stands with the animal.

By selecting in a different way on both sides, consumer and studbook, it becomes more interesting for a breeder to deal more consciously with character traits when choosing a combination. In addition, if he can demonstrate the character of his animals, he could possibly increase the values.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Summary	4
Begrippen	7
1. Inleiding	8
1.1 Aanleiding.....	8
1.2 Onderzoeksvraag.....	10
1.3 Doelstelling.....	10
1.4 Leeswijzer	10
2 Aanpak.....	11
2.1 Onderzoeksopzet.....	11
2.2 Data verzameling.....	11
2.3 Risicoanalyse	11
2.4 Deelvragen.....	11
3 Resultaten.....	14
3.1 Hoe groot is de genetische invloed op het karakter van het paard?	14
3.1.1 Genoomselectie.....	15
3.2 Hoe wordt er momenteel getest op karakter en welke manieren van testen op karakter zijn mogelijk?	17
3.2.1 Gedragstesten	17
3.1.2 Stamboeken.....	17
3.2.2 Mogelijke karaktertesten	19
3.3 In hoeverre bestaat er interesse onder fokkers in het toevoegen van een predicaat voor een positieve karakter test?	21
3.4 Hoe kijkt een consument aan tegen een predicaat voor een positief afgeronde karakter test bij de aankoop van een paard?	22
3.5 Hoe staat het KWPN tegenover het toevoegen van een predicaat voor het positief afronden van een karakter test?	25
4 Discussie	26
5 Conclusie & Aanbevelingen.....	28
5.1 Erfelijkheid van karakterkenmerken	28
5.2 Karaktertesten	28
5.3 Mening van fokkers	28
5.4 Mening van consumenten.....	29

5.5	Mening van het stamboek.....	29
5.6	Beantwoording van de hoofdvraag.....	29
Bijlage I Interview rijpaardfokkers		34
I.1	Interview met Paul de Vries	34
I.2	Interview Yutine van Kessel.....	36
Bijlage II Enquête onder paardensporters		38
Bijlage III Interview met KWPN.....		40

Begrippen

Hier onder worden enkele begrippen beschreven om verwarring over deze begrippen te voorkomen.

Fok doel: Een specificatie van kenmerken die wordt weergegeven in een fokprogramma, dit is voor elk stamboek anders.

Professioneel: Vakkundig, er wordt geld mee verdiend.

Topsport: Er wordt inkomen gegenereerd uit de sport, er komen eventueel sponsors bij kijken, de paarden worden gereden door professionele ruiters.

Amateurruiter: iemand die paardrijdt voor zijn of haar hobby, dit kan zowel wedstrijd- als recreatief gericht zijn.

Breedtesport: Sport die door grote groepen wordt beoefend, vaak met een recreatieve functie.

KWPN: Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland

Sportpaardenstamboek: Stamboek dat meer gericht is op prestaties van gefokte dieren dan op uiterlijke kenmerken.

Fokrichting: de richting waar de fokkerij op dat moment heen gaat bijvoorbeeld richting dressuur of richting springen.

WBFSH: De World Breeding Federation of Sport Horses is een internationaal overkoepelende en onafhankelijke organisatie voor stamboeken. Met als missie: vooruitgang boeken in de fokkerij en betere sportpaarden produceren.

Stakeholders: fokkers, consumenten en het stamboek

IBOP: (Individueel Bruikbaarheid Onderzoek Paarden) één daagse aanlegtest voor merries waarbij wordt gekeken naar stap, draf en galop. Ook krijgt de merrie cijfers voor haar techniek, voorzichtigheid en instelling bij het springen. Daarnaast ook voor de aanleg als spring of dressuurpaard.

EPTM: dit staat voor eigen prestatietest merries. De test van het KWPN is bedoeld om inzicht te krijgen in de natuurlijke aanleg van een merrie voor de dressuur- of springsport.

Verrichtingsonderzoek: het verrichtingsonderzoek is afhankelijk van de periode een 35 of 21 dagen durende test waarbij hengsten gedurende het onderzoek regelmatig worden beoordeeld door de hengstenkeuringscommissie op hun 'natuurlijke' aanleg voor de sport. De hengsten worden tijdens de test gereden door hun vaste ruiter of een gastruiter, die na de test zijn bevindingen wat betreft het gevoel dat de hengst geeft deelt met de verrichtingscommissie.

ABFP-testen: ABFP staat voor Aanleg- en bruikbaarheidstest Friese Paarden. Het doel is om op een objectieve manier de aanleg als dressuur- en/of aangespannen- en/of tuigpaard vast te stellen.

Gedrag: hoe een mens of dier over komt op anderen in het uitvoeren van zijn handelingen.

Temperament: het onderdeel van de persoonlijkheid van een mens of dier die voortkomt uit genetisch geërfde eigenschappen.

Karakter: aangeboren kwaliteiten van een mens of dier die zijn gevormd door zowel genetische als omgevingsfactoren.

1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het onderzoeksonderwerp geïntroduceerd, het vraagstuk behandeld, de opdrachtgever besproken en de leeswijzer gegeven.

1.1 Aanleiding

De hippische sector telt ongeveer 10.000 bedrijven, daarnaast zijn in Nederland ongeveer 500.000 actieve paardensporters en 450.000 paarden, ongeveer 50.000 van deze ruiters zijn als wedstrijdruiter aangesloten bij de KNHS. Dit betekent dat minimaal 90% van de ruiters recreatief rijdt of deelneemt in de breedtesport en maximaal 10% op een professionelere manier met paarden bezig is. Volgens het CBS gaat er in Nederland tussen de 1,5 en 2 miljard euro om in de paardenwereld, daarmee is de paardensport na voetbal de sport met de grootste economische waarde. (KNHS, 2018)

In de paardensector zijn overeenkomsten maar ook wat verschillen met de landbouwsector “in de paardensector heb je te maken met de markt: wat voor paarden worden er gevraagd? Hoe moeten we die fokken, houden en trainen? Zo krijg je een keten, met een duidelijk belang voor wat de gebruiker wil. Net als in de landbouw.”

“Paarden hebben een groter exportwaarde dan bloembollen en de sector kan zich goed positioneren op handelsmissies.” (Stomps, 2019)

Met een exportwaarde van ruim \$ 129 miljoen in 2012 vormt de Verenigde Staten de grootste afzetmarkt voor Nederlandse paarden.

Het hoogste niveau in de VS is de Amerikaanse CDI*** dressuurcompetitie, hier rijdt ruim 20% op een Nederlands gefokt paard.

“De paardenhandel naar de VS is zeer individueel georganiseerd en draait rondom een beperkt aantal sleutelfiguren: de Amerikaanse trainers en de Nederlandse handelaren. In het topsegment van de paardenmarkt zijn de trainers en de ruiters van een paard vaak niet één en dezelfde persoon. De trainer heeft echter de meeste invloed op welk paard wordt aangekocht. Hij of zij werkt dagelijks met het paard en wordt verondersteld kijk te hebben op welk paard het meest geschikt voor de ruiter en de sport is. Er liggen volop kansen in de VS om nog meer paarden af te zetten. De Nederlandse handel moet zich dan echter meer gaan richten op lagere marktsegmenten en andere type ruiters en sportdiscipline.” (Verkerk, 2014)

In 2015 werd in het Nederlands tijdschrift voor geneeskunde een onderzoek gepubliceerd naar letsel in de paardensport en preventie hiervan. Uit dit onderzoek bleek dat:

“In Nederland ieder jaar ongeveer 9900 ruiters op de Spoedeisende Hulp belanden door een val, beknelling of ander ongeval tijdens het paardrijden.

Van die 9900 ruiters wordt 17% opgenomen in het ziekenhuis. Dat is veel, want gemiddeld moet 6% van de patiënten met een sportletsel in het ziekenhuis blijven.

Daarnaast lopen zo’n 70 ruiters ieder jaar ernstig hersenletsel op.” (NTVG, 2015)

Uit de cijfers blijkt ook dat paardrijden de meest dodelijke sport is, en op nummer drie staat als het gaat om het hoogste aantal blessures.

Het KWPN is het grootste sportpaardenstamboek van Nederland. Als sinds 1887 bestaat er geregistreerde paardenfokkerij, waarbij geboren veulens werden geregistreerd in boeken.

Het fok doel is in de loop van de tijd voortdurend aangepast aan de behoefte in de praktijk. In het begin was er vooral behoefte aan een paard dat inzetbaar was in het boerenbedrijf. Verschillende type paarden werden gefokt voor verschillend type werk. Bijvoorbeeld Groningers voor de zware kleigrond en lichtere Gelderse types voor op het zand. Door mechanisatie na de tweede wereldoorlog werd het paard overbodig voor het boeren werk, juist toen begon de ruitersport. Voor de sport was een ander soort paard nodig, dit vroeg om een ander fokprogramma. Door het gebruik van volbloedhengsten en andere Frans en Duits gefokte paarden werd het werkpaard langzaam omgevormd naar het moderne sportpaard. Er werd streng geselecteerd op erfelijke gebreken, het gewenste exterieur en de beweging. Het hedendaagse KWPN-paard kent 4 fokrichtingen namelijk: het springpaard, dressuurpaard, tuigpaard en het Gelders paard. De spring- en dressuurpaarden zijn de grootste fokrichtingen. Het fok doel is vooral prestatie gericht, er wordt geselecteerd op prestatie, beweging, fundament en een aansprekend exterieur. (KWPN, Historie, 2022)

De KWPN-hengstenkeuring is de grootste hengstenselectie ter wereld en trekt een groot internationaal publiek. Uit de World Breeding Federation For Sport Horses (WBFSH) ranking blijkt ook dat in Nederland de beste spring- en dressuurpaarden worden gefokt, de sector in Nederland is dan ook enorm geprofessionaliseerd en er gaan miljarden in om.

Het doel van de KWPN-fokkerij is paarden fokken, die op Grand-prix niveau kunnen presteren. Dit fok doel geeft een fokker houvast voor zijn fokkerij. Maar nu is gebleken dat 90% van de paarden niet op dit niveau maar op recreatief niveau of in de breedtesport presteert, lijkt dit fok doel dus over het algemeen niet te passen bij de vraag. Dit geldt voor zowel de Nederlandse markt als de export naar de VS, de huidige fokkerij kan dus op dit moment een groot deel van de markt niet bedienen.

Bij het beoordelen van het huidige aanbod aan KWPN-paarden blijkt dat fokkers het fok doel nastreven. Dit is ook iets dat het KWPN actief stimuleert op verschillende manieren.

Het behalen van premies, predikaten en het winnen van keuringen zijn voor een fokker vaak een groot onderdeel van hun marketing. Door steeds met een goed paard op de keuring te komen, goed mee te doen in jonge paardencompetities en goedgekeurde dekhengsten te hebben gefokt, creëert een fokker naamsbekendheid. Deze naamsbekendheid levert een grotere vraag naar de paarden van deze fokker op.

Om het bovenstaande fok doel te bereiken worden ouderdieren geselecteerd op bepaalde kenmerken. "De selectie van dressuurhengsten richt zich op de aanleg als dressuurpaard, waarbij kenmerken als zuiverheid, takt en ruimte in stap en ruimte, souplesse, kracht, houding en het dragend vermogen in draf en galop belangrijk zijn." (KWPN, Hengstenselectie, 2022)

Om aan deze selectie eisen te voldoen moet een paard beschikken over een bepaalde mate van energie, sensibiliteit en gevoeligheid. Ook moeten de paarden werkwilgig en intelligent zijn. Mogelijk is dit pallet aan karaktereigenschappen niet door iedere ruiter te managen.

In het fokprogramma wordt wel getest op rijdbaarheid en instelling bij de hengsten tijdens het verrichtingsonderzoek en bij de merries tijdens bijvoorbeeld een IBOB. Toch heeft dit nog niet het gewenste effect, namelijk dat een amateur, waar de grootste vraag vandaan komt ook goed met dit type paarden overweg kan.

Er ontstaat een probleem wanneer fokkers zich volledig gaan richten op het KWPN-fok doel terwijl maar 10 procent van deze paarden daadwerkelijk op dit niveau beland. 90 procent van deze paarden beland bij de recreatie en amateurruiter terwijl het paard oorspronkelijk gefokt was voor de professionele ruiter. Wanneer het karakter van het gefokte paard niet past bij het gebruiksdoel van de recreatie- of amateurruiter ontstaat er een zogenaamde 'mismatch' (Oldruitenborgh-Oosterbaana, 2012). Met als gevolg prestaties en verwachtingen die niet worden waargemaakt, ongelukken, minder plezier en frustratie en stress bij zowel de ruiter als het paard. Terwijl een goede match de prestaties ten goede komt en positief bijdraagt aan het welzijn van ruiter en paard. (Visser, Karaktertest voor paarden, 2008)

Uit het alle bovenstaande feiten is te concluderen dat het huidige KWPN-paard voor een groot deel van de ruiters niet voldoet waardoor mismatches tussen ruiter en paard ontstaan.

Het doel van dit onderzoek is om te kijken of het inzetten van een extra predicaat voor het goed afleggen van een karakter test is in te passen in het huidige KWPN-fokprogramma en daarnaast te kijken hoe de stakeholders van het KWPN hier tegenover staan.

1.2 Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag, Hoe denken stakeholders van het KWPN-paard over het toevoegen van een predicaat voor hengsten en merries, waarbij de paarden worden getest op hun karakter om mismatches tussen ruiter en paard in de toekomst voorkomen of verminderen? Is voortgekomen uit de steeds groter wordende kloof tussen vraag en aanbod op de paardenmarkt.

1.3 Doelstelling

De doelstelling is het onderzoeken hoe zowel consumenten als fokkers als het KWPN kijken naar een manier om het karakter van verschillende soorten paarden beter in kaart te brengen.

Met als eindresultaat een manier om topsportpaarden beter te kunnen onderscheiden van paarden die ook geschikt zijn voor de breedtesport. Om op die manier mismatches zo veel mogelijk te voorkomen en te zorgen zat de gehele paardensector bediend kan worden.

Het eindresultaat zou gebruikt kunnen worden door stamboeken, zoals bijvoorbeeld het KWPN die een extra predicaat mee zou kunnen nemen in het fokprogramma. Ook kan het eindresultaat gebruikt worden door consumenten die paarden zoeken, zodat zij weten dat het dier zelf of de ouder dieren voldoen aan bepaalde karaktereigenschappen.

1.4 Leeswijzer

In de inleiding leest u wat de aanleiding is voor het schrijven van dit onderzoek, daarnaast wat de te beantwoorden hoofdvraag is en wat het uiteindelijke doel is van het onderzoek.

Hoofdstuk twee bevat de aanpak van het onderzoek hierbij wordt de onderzoeksopzet uitgebreid beschreven, daarnaast is per deelvraag uitgewerkt hoe deze beantwoord moet worden.

In hoofdstuk drie worden de resultaten van zowel het kwalitatief als kwantitatief onderzoek uitgewerkt. Uit deze resultaten volgt in hoofdstuk vier de discussie en in hoofdstuk vijf de conclusie met bijbehorende aanbevelingen gericht op de beantwoording van de hoofdvraag.

2 Aanpak

In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe de onderzoeksopzet zal zijn, ook wordt per deelvraag beschreven op welke manier de deelvragen zullen worden beantwoord.

2.1 Onderzoeksopzet

Het onderzoek wat gedaan wordt is zowel kwalitatief als kwantitatief, er wordt gekeken naar achterliggende meningen en motieven van consumenten. Ook wordt er literatuuronderzoek gedaan naar de genetische achtergrond van karaktetypes en de mogelijke karaktertests voor paarden.

2.2 Data verzameling

Er wordt gebruik gemaakt van zowel desk- als life-research, er wordt gebruik gemaakt van informatie uit verschillende onderzoeken. Daarnaast wordt contact gezocht met het KWPN en verschillende fokkers en consumenten voor interviews.

2.3 Risicoanalyse

Risico's die dit rapport negatief kunnen beïnvloeden zijn de hoeveelheid wetenschappelijke informatie, negatieve reactie van de personen die moeten worden geïnterviewd en de breedheid van het onderwerp. De hoeveelheid wetenschappelijke informatie is niet groot, maar wel zeer relevant voor dit onderwerp. De personen die moeten worden geïnterviewd reageren positief, als dit niet het geval is moet er worden gezocht naar mensen die wel mee zouden willen doen. Het onderzoek kan zeer breed worden, daarom moet goed aan de afbakening van het onderwerp worden gehouden.

2.4 Deelvragen

Hoe groot is de genetische invloed op het karakter van het paard?

Om te bepalen welke factoren invloed hebben op het gedrag van een paard wordt gekeken naar verschillende onderzoeken zoals bijvoorbeeld JUMPEX (Visser, Jumpex, 2004), en een onderzoek over het voorspellen van het karakter van een veulen. (horse, 2018)

Daarnaast worden de volgende onderzoeken gebruikt: (Lesté-Lasserre, 2019), (HAS, 2017), (K. F. Stock, 2007) (Freymond, 2018).

Zoekwoorden:

- Genetisch karakter paard
- Gedrag paard
- Karakter paard
- Welk paard past bij mij
- Karakter paard aangeboren
- Erfelijkheid karakter
- Karakteranalyse paard
- Karakter KWPN-paard
- Karakter rijpaard
- Genetic character horse
- Horse behavior
- Character horse
- Horse character analysis
- Character KWPN-horse
- Riding horse character

Gebaseerd op de zoekwoordenhulp van (Ubersuggest, 2022)

Hoe wordt er momenteel getest op karakter en welke manieren van testen op karakter zijn mogelijk?

Deze deelvraag wordt beantwoord door onderzoek te doen bij verschillende Europese sportpaarden stamboeken naar hoe er naar karakter wordt gekeken en hoe dit wordt beoordeeld. Hierbij wordt bijvoorbeeld gekeken naar karaktertest zoals die bij de Freibergers worden uitgevoerd. (Burger, et al., 2004), (J Gibbels, 2017), (Mira Suwataa, 2016), (Karaktertest hond, 2019) (Olsson, 2010) (E.P.C Koenen, 2004) (Aleksandra Górecka-Bruzdaa, 2011) (Goleman, 2010)

Zoekwoorden:

- Karaktertest dier
- Karaktertest paard
- Karaktertest hond
- Selecteren paarden
- Warmbloedpaarden stamboeken
- Gedrag paard
- Keuringen paard
- Welk paard past bij mij
- Animal character test
- Horse character test
- Dog character test
- Select horses
- Warmblood horse studbooks
- Horse behavior

In hoeverre bestaat er interesse onder fokkers in het toevoegen van een predicaat voor een Positieve karakter test?

Om deze deelvraag te beantwoorden wordt een interview gedaan met twee KWPN-paardenfokkers. De personen die worden benaderd zijn: een dressuurpaarden fokker en een dierenarts die ook paarden fokt voor de bereden politie. Op deze manier wordt vanuit verschillende invalshoeken informatie verzameld. De hoofdlijnen van het interview zijn uitgewerkt in Bijlage I.

Hoe kijkt een consument aan tegen een predicaat voor een positief afgeronde karakter test bij de aankoop van een paard?

Om deze deelvraag te beantwoorden wordt een enquête uitgezet onder paardensporters in Nederland, de enquête wordt gedeeld op sociale media namelijk facebook en Instagram en onder hippische studenten via e-mail. De enquête staat uitgeschreven in bijlage II.

Op facebook en Instagram zal de enquête in verschillende groepen, waar de doelgroep aanwezig is worden gedeeld. Namelijk: marktplaats voor de paardensport, BPV-vacaturebank hippische opleidingen MBO Barneveld, Vacatureplein Hippisch werk, Studenten Hippische bedrijfskunde Dronten, Paardenstages en stalhulp.

Bij een populatiegrootte van 500.000 ruiters, een betrouwbaarheidspercentage van 95% en een foutmarge van 5%, is een steekproefgrootte van 384 respondenten nodig. (uw steekproef grootte berekenen, 2022)

The image shows a web-based calculator titled "Uw steekproefgrootte berekenen". It features three input fields at the top: "Populatieomvang" with the value "500000", "Betrouwbaarheidsniveau (%)" with a dropdown menu set to "95", and "Foutmarge (%)" with the value "5". Below these fields, the calculated "Steekproefgrootte" is displayed in large green text as "384". Underneath the number, there is a paragraph of text explaining that this is for market research using SurveyMonkey Audience, which allows for quick and easy selection of respondents based on demographic data, consumer behavior, geographic region, or specific marketing areas. At the bottom, there is a green button labeled "Uw doelgroep kiezen".

Figuur 1 steekproefgrootte

Hoe staat het KWPN tegenover het toevoegen van een predicaat voor het positief afronden van een karakter test?

Om deze deelvraag te beantwoorden wordt het KWPN benaderd voor een interview, de hoofdlijnen zijn uitgewerkt in Bijlage III

3 Resultaten

Om de onderzoeksvraag “Hoe denken stakeholders van het KWPN-paard over het toevoegen van een predicaat voor hengsten en merries, waarbij de paarden worden getest op hun karakter om mismatches tussen ruiter en paard in de toekomst voorkomen of verminderen?” te kunnen beantwoorden worden de volgende vijf deelvragen uitgewerkt. De uitslagen bevatten zowel de uitkomst van het literatuuronderzoek als de uitkomst van de enquête en de interviews.

3.1 Hoe groot is de genetische invloed op het karakter van het paard?

Dat een paard een bruine of zwarte vacht heeft is voor 100 procent genetisch bepaald. Maar de meer abstracte eigenschappen zoals karakter of temperament worden bepaald door zowel genetische als omgevingsfactoren. Bij mensen is uit onderzoek gebleken dat 49 procent van het gedrag bepaald wordt door erfelijkheid en 51 procent bepaald wordt door invloeden vanuit de omgeving. Hiervoor analyseerde wetenschappers van de Vrije Universiteit van Amsterdam de resultaten van ongeveer 3000 tweelingstudies. Echter is dit een gemiddelde verhouding en is de verhouding voor iedere eigenschap anders. Ook blijkt dat omgevingsfactoren bepaalde genen kunnen aan- of uitschakelen, waardoor de genetische veranderingen uiteindelijk kunnen worden doorgegeven aan nakomelingen. (Hoek G. , 2016)

Bij onderzoek naar diergedrag wordt onderscheid gemaakt in twee richtingen namelijk: psychologie en ethologie. Hierbij richt de psychologie zich vooral op het aangeleerde gedrag en de ethologie op aangeboren gedrag en instinct. Het ethologische deel van het gedrag is al zichtbaar vlak na de geboorte waarbij het veulen instinctief gedragingen uitvoert zoals: zo snel mogelijk opstaan, drinken en rennen. Dit instinctieve gedrag is van levensbelang wanneer een paard zou moeten vluchten voor een roofdier. (Toorn, 2020) Het psychologische deel is het deel aangeleerd gedrag als gevolg van invloeden uit de omgeving. Psychologische kenmerken zijn moeilijker te meten dan fysieke kenmerken, dat komt omdat psychologische kenmerken niet direct waarneembaar zijn. Terwijl het gedrag van een paard wel cruciaal is voor alles wat de mens met een paard wil.

Aan de hand van het onderzoek ‘Heart rate and heart rate variability during a novel object test and a handling test in young horses’ (E.K.Visser, 2002) is onderzoek gedaan naar het kwantificeren van temperamentkenmerken bij Nederlandse Warmbloedpaarden. De kenmerken zijn gekwantificeerd aan de hand van hartslagmetingen (HR) en de hartslagvariabiliteit (HVR). De helft van de geteste paarden werd getraind vanaf een leeftijd van vijf maanden, de andere helft kreeg geen training. Alle paarden werden getest aan de hand van een test waarbij nieuwe objecten werden geïntroduceerd en een hanteringstest, op een leeftijd van negen, tien, eenentwintig en tweeëntwintig maanden. Tijdens het ondergaan van beide tests vertoonde de paarden een significante toename van de HR en een afname van de HRV, dit wijst een verschuiving van het autonome zenuwstelsel naar het sympathische zenuwstelsel uit. In de Novel Object test was de verschuiving groter bij paarden die niet getraind waren. Ook kon de toename van de HR niet direct worden gekoppeld aan fysieke inspanning. Het onderzoek wijst uit dat het HR niveau kan worden gekoppeld aan de mate van emotionele gevoeligheid van het paard. Ook blijkt uit het onderzoek dat de paarden op alle leeftijden zeer stabiel zijn in hun reactiviteit en dat dit nauwelijks wordt beïnvloed door de omgeving of de training.

Een ander onderzoek een jaar later 'Responses of horses in behavioural tests correlate with temperament assessed by riders' (E K Visser, 2003) geeft aan dat er een relatie is tussen het gedrag van het paard en zijn hartslag. Achttien Zweedse warmbloedpaarden ondergingen twee gedragstesten, één gebaseerd op nieuwe voorwerpen en één gebaseerd op de omgang met het paard. De paarden werden steeds gescoord aan de hand van 10 gedragskenmerken. Het onderzoek toonde aan dat onrustige paarden over het algemeen een hoge hartslag hebben en een lage hartslag variabiliteit. Het is moeilijk te bepalen welke eigenschappen precies genetisch bepaald zijn en welke aangeleerd. Er zijn verschillende studies gedaan waarin het gedrag van het paard in vrijheid, aan de hand en onder het zadel werden vergeleken met de hartslag en de hartslagvariabiliteit van het paard. Een van de onderzoeken was: 'Equine behaviour and heart rate in temperament tests with or without rider or handler' (U König von Borstel, 2011) waarbij gedragskenmerken als reactiviteit, activiteit, tijd om te kalmeren en emotionaliteit werden getest. De minste reactie gaven de paarden tijdens het lopen aan de hand, de meeste reactie gaven de paarden tijdens het rijden onder het zadel. Over het algemeen laat de uitslag van de test zien dat de persoon die met het paard omgaat het intrinsieke gedrag van het paard sterk beïnvloed maar niet volledig bepaald. De reactiviteit of het vermogen om te reageren is een kenmerk dat het minst beïnvloed wordt door de persoon bij het paard.

3.1.1 Genoomselectie

Gedragskenmerken zijn gedeeltelijk genetisch bepaald, om te bepalen welke kenmerken gekoppeld zijn aan welke genen gebruiken onderzoekers 'Genomics' de studie van de erfelijkheid. Het genoom bevat DNA dat in ieder individu terecht komt. Elke cel, op de geslachtscellen na, bevat DNA in de vorm van chromosoomparen. Elke streng chromosomaal DNA bestaat uit nucleotiden, de volgorde van deze nucleotiden bepaald de verschillen in bepaalde eigenschappen. Het verschil in volgorde stelt onderzoekers in staat om specifieke punten van het genoom te onderzoeken. (Nancy S. Loving, 2018)

Het KWPN is het eerste paardenstamboek dat gebruik maakt van fokwaarden waar ook DNA-informatie in verwerkt is, het selecteren met gebruik van genetisch materiaal heet genoomselectie.

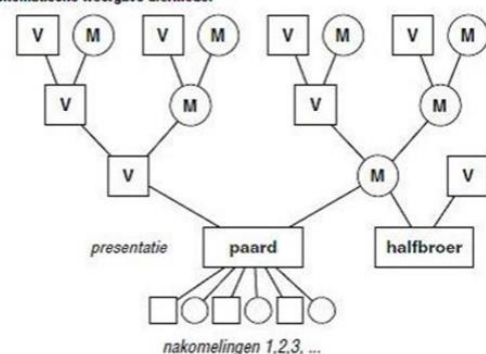
De genetische achtergrond van bepaalde kenmerken is niet met honderd procent zekerheid vast te stellen en daarom wordt er een schatting gemaakt, dit heet de fokwaarde schatting.

De fokwaarde schatting wordt gemaakt aan de hand van het diermodel, zie figuur twee.

Het idee van het diermodel is het schatten van een fokwaarde waarbij alle denkbare informatie is meegenomen. De informatie die gebruikt wordt is afkomstig van: het paard zelf, de voorouders en eventuele nakomelingen. (KWPN, De betekenis van fokwaarden, 2018)

Hoe betrouwbaar de schatting is, is afhankelijk van de hoeveelheid beschikbare informatie.

Figuur 2: 'schematische weergave diermodel'

Figuur 2 Diermodel

Het KWPN begon met genomselectie voor OC, een gedeeltelijk erfelijke gewrichtsafwijking. Er is een formule ontwikkeld door op 70.000 punten DNA te vergelijken met röntgenfoto's, door middel van deze formule kan de fokwaarde voor OC worden berekend. Dieren die een fokwaarde van 95 of hoger hebben ontvangen ook een DNA-predicaat.

De fokwaarde geeft een schatting van de kwaliteit van het paard ten opzichte van de rest van de KWPN-paarden populatie. Genomselectie kan helpen bij de genetische vooruitgang van de populatie, momenteel wordt het gebruikt als aanvulling op andere selectiemethode.

Sinds 2022 zijn de fokwaarden van dressuur en springpaarden vernieuwd, paarden worden nu niet meer vergeleken met de gehele KWPN-paardenpopulatie maar alleen nog maar binnen de eigen fokrichting. Daarnaast worden nu ook de fokwaarden voor exterieur- en sportaanleg mede gebaseerd op genetische informatie. Omdat de informatie niet beïnvloed is door factoren van buitenaf, geeft het gebruiken van informatie uit de het DNA vele malen meer informatie over bepaalde kenmerken dan de informatie die vanuit het dier zelf of van de directe voorouders komt. Het voordeel van het gebruiken van informatie uit DNA is dat er al op jonge leeftijd iets gezegd kan worden over de doorvererving van sportaanleg, in plaats van te moeten wachten tot er meerdere nakomelingen presteren in de sport. Er kan op deze manier sneller genetische vooruitgang plaatsvinden. Bij oudere dieren met nakomelingen die presteren in de sport zal de invloed van DNA en genomselectie minder belangrijk worden, omdat de fokwaardes de aanleg al aantonen aan de hand van de nakomelingen. Bij genomselectie voor sportaanleg wordt het DNA op 70.000 markeringspunten vergeleken met het DNA profiel van Grand-Prix sportpaarden. Genomselectie kan helpen bij het maken van de juiste partnerkeuze en daardoor een snellere genetische vooruitgang. De informatie wordt samengevoegd met de bestaande informatie en zorgt op die manier voor een hogere betrouwbaarheid bij de fokwaarde schatting. (KWPN, Nieuwe genomfokwaarden: innovatief en betrouwbaar, 2022)

Uit onderzoek blijkt dat karaktereigenschappen ongeveer voor de helft genetisch bepaald zijn. Het ethologische of aangeboren gedrag van een paard is al zichtbaar vlak na de geboorte. Meerder onderzoeken testen doormiddel van hartslag en hartslagvariabiliteit wijzen uit dat het vermogen om te reageren of de reactiviteit bij paarden voor een groot deel genetisch is bepaald.

Aan de hand van genomselectie kunnen DNA kenmerken van bepaalde eigenschappen worden bepaald. Het KWPN neemt aan de hand van het diermodel, genomselectie mee in het bereken van de fokwaarde. Sinds 2022 vindt ook genomonderzoek plaats op kenmerken die te maken hebben met exterieur en sportaanleg.

3.2 Hoe wordt er momenteel getest op karakter en welke manieren van testen op karakter zijn mogelijk?

3.2.1 Gedragstesten

Gedrag- of karaktertesten onder huisdieren worden al jarenlang gebruikt. Vooral onder verschillende hondenrassen worden gedragstesten gebruikt om de mate van agressie of reactie te meten en om een profiel van een hond te schetsen, om hem te kunnen koppelen aan een toekomstige eigenaar. Dit alles wordt gedaan om zo veel mogelijk ongelukken en bijtincidenten te voorkomen. In opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij van Nederland is in 2000 naar aanleiding van een aantal bijtincidenten een agressietest ontwikkeld voor honden vanaf 24 maanden. De test bestaat uit 43 onderdelen waarbij niet direct de agressie maar juist de reactie op deze onderdelen wordt gemeten. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de reactie van de honden wel degelijk gekoppeld kan worden aan een genetische achtergrond, maar dit volledig hard maken is lastig in verband met de gecompliceerde manier van testen. Duidelijk is in ieder geval dat gedragskenmerken net als bij paarden multifactorieel zijn en worden beïnvloed door zowel het genotype als het fenotype. (K., 2001)

Er worden verschillende testen gebruikt om het gedrag en het karakter van honden te bepalen.

Een MAG-test of Maatschappelijk aanvaardbaar gedrag test is een test die gericht is op het meten van ongewenste eigenschappen als overmatige angst en overmatige agressie. De test bestaat uit 16 onderdelen en is bruikbaar voor het testen van agressief bijtgedrag in niet territoriale context.

Een andere test is de TOP-test of Typering omtrent persoonlijkheid test, waarbij in ongeveer 15 minuten een gedragsprofiel van een hond wordt opgemaakt. De test wordt gebruikt om een vijf persoonlijkheidsdimensies te weten: speelsheid, neiging tot najagen, angst, sociabiliteit en agressiviteit te onderzoeken.

Paarden kunnen worden ingezet voor veel verschillende soorten gebruiksdoelen, als het karakter niet past bij het gebruiksdoel is er sprake van een mismatch.

Een onderzoek uit 2009 (Match mis Match, 2009) toont aan dat een ruiter en een paard een match hebben wanneer signalen die wijzen op (langdurig) stress en ongerief bij een paard afwezig zijn. Wanneer die signalen er wel zijn is er sprake van een mismatch wat kan leiden tot een toenemende kans op ongelukken. Door het uitvoeren van gedragstesten bij dieren komen de genoemde signalen aan bod maar wordt ook bekend op welke prikkels een bepaald dier reageert of over reageert. Het is dus net als bij honden mogelijk om reactie van paarden te meten.

3.1.2 Stamboeken

Sportpaardenstamboeken maken vooral gebruik van prestatietesten om hengsten te selecteren, en goed te keuren binnen hun eigen fokprogramma. In 2011 werd het onderzoek "Behaviour-related traits of Polish sport horse stallions participating in 100-day performance tests" (Aleksandra Górecka-Bruzda, 2011) gepubliceerd. In dit onderzoek werd gekeken naar gedrag gerelateerde kenmerken van Poolse Warmbloedpaarden die werden onderzocht in een 100 daagse test op twee Poolse trainingsstallen. 374 jonge hengsten werden getest op verschillende eigenschappen, zo werd er gekeken naar karakter en trainbaarheid, dit werd beoordeeld door de ruiter en vrij-springen, springen en de drie basis gangen. Deze werden beoordeeld door zowel de ruiter als een onafhankelijke jury. De eigenschappen van de paarden werden geanalyseerd op drie factoren namelijk: samenwerking, springpotentieel en dressuurpotentieel. Een opmerkelijke conclusie uit het onderzoek was dat een succesvolle sportcarrière voor elk paard veel nauwer samenhangt met de bereidheid om met de ruiter samen te willen werken, dan met daadwerkelijk het fysieke prestatiepotentieel van het paard.

Paardenstamboeken hebben allen hun eigen fok doel, gericht op ras of prestatie. Om dicht naar dit fok doel te komen wordt gebruik gemaakt van hengsten en merrieselectie. Het KWPN doet dit als grootste stamboek van Nederland door hengsten te keuren en te testen in een verrichtingsonderzoek en merries te testen in een EPTM of IBOP. Bij rijpaarden worden hengsten geselecteerd op exterieur, aanleg als spring- of dressuurpaard en de instelling en wil om te presteren, hierbij wordt ook gekeken naar rijdbaarheid en bewerkbaarheid. Rijdbaarheid en bewerkbaarheid zijn de enige twee elementen die het KWPN onderzoekt als het gaat om karakter. Dit wordt gedaan aan de hand van een beoordeling door een eigen en een enkele gastruiter die zijn bevindingen deelt met de verrichtingscommissie. Er is bij het stamboek geen test beschikbaar die zoals bij honden persoonlijkheidskenmerken bij de paarden kan meten. (KWPN, Hengstenselectie, 2022)

Omdat de paardensport in Nederland zo populair is en karakter zeer moeilijk te doorgronden is, ontwikkelde dr. ir. Kathalijne Visser samen met enkele wetenschappers van de Animal Sciences Group van Wageningen UW verschillende tests om karakter meetbaar te maken. Aan de hand van een Novel Object test is hier in 2008 een eerste stap in gezet door een groep van veertig jonge KWPN'ers te testen. Om het karakter van een paard meetbaar te maken moet het paard worden uitgedaagd om bepaalde karaktereigenschappen te laten zien. Tijdens deze test zijn bij paarden in een relatief bekende omgeving onbekende voorwerpen toegevoegd, door het geven van deze prikkel wordt een reactie uitgelokt. In het geval van de KWPN paarden is gebruik gemaakt van een paraplu, aan de hand van de reacties hierop konden de paarden worden verdeeld in vier verschillende groepen:

- 1- "Het paard dat wegrent en niet omkijkt of rondjes blijft rennen.
- 2- Het paard dat wegrent en maar regelmatig even stilstaat en omkijkt.
- 3- Het paard dat wegrent, dan kijkt en erop afgaat, met alle fysieke kenmerken van 'machogedrag' (blazen, hoofd hoog, staart op de rug). Hierbij zijn dan weer twee subtypes te onderscheiden, namelijk paarden die met het voorwerp gaan spelen, een enkeling die het kapotmaakt, en paarden die na het kort te hebben bekeken weer verder gaan met waar ze mee bezig waren.
- 4- Paard dat zich lijkt af te keren en in een hoek wacht tot het voorwerp wordt weggehaald." (Visser, Karaktertest voor paarden, 2008)

Het resultaat van het onderzoek laat zien dat paarden op basis van hun reactie kunnen worden onderverdeeld in vier soorten karaktergroepen.

In het najaar van 2009 is er een Novel Object test toegevoegd aan het verrichtingsonderzoek van het KWPN. Het toevoegen van deze test aan het verrichtingsonderzoek leidde tot veel kritiek van eigenaren in verband met het eventueel oplopen van blessures. Inmiddels ruim tien jaar later is dit onderzoek nog steeds geen standaard bij hengsten- en merrieselectie of aankoop van paarden.

Bij de Friese paarden is het fok doel gericht op raskenmerken en aanleg voor de sport. Dit is ook waar met namen naar wordt gekeken bij het selecteren van hengsten en merries, toch lijkt het KFPS (Koninklijk Friese Paarden Stamboek) al een stap verder dan andere Nederlandse paarden stamboeken op het gebied van doortesten op karakter. In 2019 werd de eerste fokwaarden voor karakter gepresenteerd tijdens de regio vergaderingen. Sinds 2013 worden bij het KFPS 18 karakter-gerelateerde kenmerken gescoord tijdens ABFP-testen. De Aanleg- en Bruikbaarheidstest Friese Paarden worden uitgevoerd door een teststation die is erkend door het Algemeen Bestuur van het KFPS. Het doel is om in een periode van vijf weken, op een objectieve manier de aanleg als dressuur- en/of aangespannen- en/of tuigpaard te testen. Tijdens deze test scoren de testruiters de paarden op 18 verschillende gedrag gerelateerde kenmerken. Omdat er veel overlap zit in de 18 geteste kenmerken worden de uitslagen over vier groepen verdeeld:

1. berekenbaarheid/betrouwbaarheid,
2. trainbaarheid/bewerkbaarheid,
3. inzet
4. uithoudingsvermogen.

Het doel van de test is zorgen dat ook in de toekomst het betrouwbare karakter van het Friese paard behouden blijft. Het KFPS is het eerste stamboek dat op deze manier de eerste aanzet voor karakterfokwaarde presenteert. (Phryso, 2019)

De Freibergers die van Zwitserse oorsprong, zijn echte recreatie paarden, dit vanwege hun koele karakter. De Freibergers hebben een unieke veldtest waarbij ook het gedrag van het paard getest wordt. Het eerste deel van de veldtest bestaan uit een test van het gedrag, uiterlijk en de gangen. Het paard wordt gepresenteerd aan de hand, na het voorstellen van de gangen moet het paard bij de keurmeester komen. De keurmeester begint dan met de gedragstest, enkele onderdelen zijn het optillen van de voeten, het vastpakken van de oren, en het openen van een paraplu. Onder deze omstandigheden wordt gekeken hoe het paard reageert. De Freiburger staat bekend om zijn kalme en ongecompliceerde karakter, voor een Freiburgerpaard is het dan ook zeer belangrijk dat het rustig blijft onder de omstandigheden tijdens te test. (fm.belgium.be, 2022)

3.2.2 Mogelijke karaktertesten

Franse gedragsdeskundige voor paarden hebben onderzocht dat het mogelijk is om al bij veulens de toekomstige persoonlijkheid te zien en het leervermogen te testen. Voor dit onderzoek werden 19 Franse Saddlebred-paarden getest in twee verschillende perioden: met drie maanden en met drie jaar. De deskundige hebben hierbij gekeken naar gedragsverschillen in de omgang met hun moeder door bijvoorbeeld te kijken naar de frequentie van zogen en hoe dicht de veulens bij de moeder in de buurt blijven. Deze indicatoren geven een beeld van het karakter van het veulen, factoren die zichtbaar worden zijn bijvoorbeeld sociaal gedrag, het vermogen om iets nieuws te leren maar ook zeker de gevoeligheid voor emoties zoals bijvoorbeeld angst. Dit laatste is interessant voor dit onderzoek omdat de gevoeligheid voor emoties onder meer bepaald hoe de reactie zal zijn in bepaalde situaties. Het onderzoek wijst uit dat het mogelijk is deze karakterkenmerken te voorspellen vanaf een leeftijd van 3 maanden. (horse, 2018)

Een drie jaar durende Franse studie heeft een model opgeleverd waarbij het karakter van een paard kan worden gedefinieerd. Volgens dit onderzoek kan het karakter worden opgedeeld in vijf elementen te weten:

- (1) Emotie ofwel de neiging om te reageren op plotselinge gebeurtenissen
- (2) Kudde- gedrag hoe gedraagt het paard zich als hij wordt gescheiden van de kudde?
- (3) Beweging, hoe beweegt het paard?
- (4) Reactie op mensen
- (5) de reactie op bepaalde prikkels.

Aan de hand van deze vijf elementen zijn in Frankrijk karaktertesten ontwikkeld. Het paard wordt getest in een afgesloten en rustige omgeving, na vijf minuten wennen aan de omgeving wordt het paard zowel op een actieve als passieve manier getest. Er wordt getest met vreemde voorwerpen, aanrakingen, plotselinge gebeurtenissen en isolatie. Voor alsnog worden de testen gebruikt voor paarden die worden verkocht met een zeer hoge waarde of voor experimentele doeleinde. Er is niet per se een goed of slecht karakter maar wel karakters die meer passen bij bepaalde doelen dan anderen. Ruiters die opzoek zijn naar topsportpaarden zullen zich veel makkelijker aanpassen aan vlugge en sensibele paarden dan een paard voor een amateur. (Lansade, 2017)

Bij verschillende soorten huisdieren worden al jaren lang gedragstesten ingezet, bijvoorbeeld om een bepaald type hond te koppelen aan een baas die bij hem past. Door het uitvoeren van gedragstesten bij dieren komen signalen aan bod die kunnen uitwijzen of een paard een match of een mismatch zal zijn met zijn ruiter. Sportpaardenstamboeken zoals het KWPN testen vooral prestatiegericht aan de hand van een verrichtingsonderzoek of aanlegtest. Bij het KWPN is geen test in gebruik die zoals bij honden persoonlijkheidskenmerken bij de paarden kan meten. Wel heeft het KWPN een test gedaan tijdens het verrichtingsonderzoek in 2009 waarbij hengsten werden blootgesteld aan een Novel Object test. De Novel Object test maakt het mogelijk bepaalde karaktereigenschappen meetbaar te maken, deze gegevens kunnen gebruikt worden om een paard aan de juiste ruiter te matchen.

Het KFPS presenteerde in 2019 de eerste fokwaarden voor karakter, aan de hand van een test van 18 verschillende karakter-gerelateerde kenmerken wordt een fokwaarde bepaald. Het doel van de test is om in de toekomst het betrouwbare karakter van het Friese paard te behouden.

De Freibergers hebben hun eigen test om het karakter te waarborgen. Freibergers worden getest in een veldtest waarbij uitgebreid naar het karakter wordt gekeken. Op deze manier blijft het ongecompliceerde en kalme karakter in stand.

Karakterkenmerken kunnen worden voorspeld vanaf een leeftijd van drie maanden, hoe jonger het paard hoe minder de kenmerken worden gevormd door de omgeving. In Frankrijk word een model gebruikt waarmee het karakter van een paard kan worden gedefinieerd. Dit model wordt vooral gebruikt bij paarden die zijn verkocht met een zeer hoge waarde of voor experimentele doeleinde. Het model kan helpen om paarden te bepalen of paarden wel of niet geschikt zijn voor bepaalde doeleinde.

3.3 In hoeverre bestaat er interesse onder fokkers in het toevoegen van een predicaat voor een positieve karakter test?

Om deze deelvraag te beantwoorden zijn interviews gedaan met twee rijpaard fokkers. Beide rijpaardfokkers fokken gemiddeld meer dan tien veulens in een jaar. De fokkerij en het doel hiervan verschilt licht van elkaar, beide fokken zowel voor de sport als voor de amateur.

Het karakter is voor beide fokkers prioriteit, samen met gezondheid vormt het voor de basis van de fokkerij. Overeenkomsten zijn de wens van een mensgericht paard dat makkelijk is in de omgang en hard voor zijn ruiter wil werken. De paarden worden verkocht aan zowel particulieren als professionals.

Beide fokkers geven aan dat een paard vooral een harde werker moet zijn die zeer mensgericht is. Door te kruisen met bepaalde lijnen en naar de fokwaarde en prestaties van ouder dieren te kijken lukt het beide fokkers tot nu toe goed om dit fokdoel na te streven.

De schaarste op de amateurmarkt is ook voor fokkers een bekend probleem. Als voornaamste oorzaak wordt genoemd het te kort aan budget wat de amateur heeft, het moet wel de moeite waard zijn om aan deze doelgroep te verkopen. Als een fokker meer richting de amateur moet gaan fokken dan moet deze doelgroep er aan wennen dat ze meer moeten gaan betalen.

Er wordt positief gedacht over het selectiebeleid van het KWPN op gebied van bijvoorbeeld gezondheid en sport. Wat betreft het karakter zijn de meningen verdeeld, volgens een van de fokkers ligt de verantwoordelijkheid voor het fokken en matchen van het juiste karakter bij de fokker. De andere fokker is van mening dat het KWPN niet voldoende doet om te selecteren op karakter.

Beide fokkers kijken niet positief aan tegen het toevoegen van een extra predicaat bij het KWPN na het afleggen van een karaktertest. En zou jaren over heen gaan voor dat dit daadwerkelijk iets zegt over de erfelijkheid van bepaalde karakterkenmerken. Een gedragstest bij aankoop van een paard zou volgens een van de fokkers wel een oplossing kunnen zijn, om een mismatch tussen koper en paard zoveel mogelijk te voorkomen.

De gehele interviews zijn beschreven in bijlage I.

3.4 Hoe kijkt een consument aan tegen een predicaat voor een positief afgeronde karakter test bij de aankoop van een paard?

Om deze deelvraag te beantwoorden is er een enquête verspreid onder paardensporters. De enquête is uitsluitend ingevuld door personen die ooit een eigen rijpaard hebben aangekocht of ooit actief opzoek zijn geweest naar een eigen rijpaard. In de resultaten zijn 100 ingevulde enquêtes verwerkt, dit is minder dan de in hoofdstuk twee berekende steekproefgrootte. Dat betekent dat dit onderzoek minder betrouwbaar is. 69% van de deelnemers is Amateurrutter (ruiter B t/m Z), 18% is recreatierutter en 13% is op een professionele manier bezig met het houden en of rijden van paarden.

Ongeveer 25% van de deelnemers is dit jaar of afgelopen jaar nog actief opzoek geweest naar een rijpaard of heeft dit of afgelopen jaar een rijpaard aangeschaft. 75% heeft tussen 2001 en 2021 een rijpaard aangekocht. 55% van deze paarden had een KWPN-afstamming, 20% staat ingeschreven bij een ander warmbloedpaardenstamboek en de 25% overige paarden vallen onder verschillende Spaanse, pony of koudbloedstamboeken.

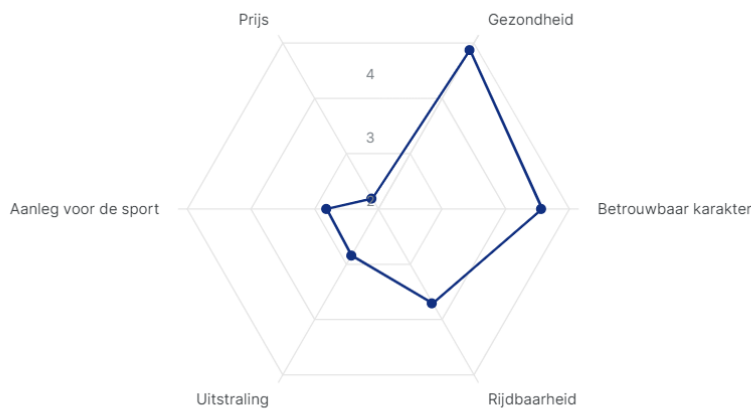
De zoektocht naar een geschikt paard duurde bij 29% korter dan een maand, bij 43% tussen de één en zes maanden, bij 18% tussen de zes maanden en één jaar en bij 3% zelfs langer dan een jaar.

Er wordt vooral gezocht naar paarden binnen het eigen netwerk, via marktplaats, sporthorses, sociale media, handelaren en een enkele keer via een tussenpersoon.

In het beeld dat de respondenten hebben over het aanbod van de paarden in het algemeen komen een aantal hoofdpunten sterk naar voren namelijk: de prijzen liggen hoog zelfs voor paarden met gezondheidsbemerkingen of laag niveau. Een meerderheid geeft aan dat er weinig aanbod is, een kleiner deel geeft aan dat er veel aanbod is maar weinig kwaliteit. De verhalen die verkopers vertellen komen niet overeen met de werkelijkheid, respondenten die een aantal jaar geleden opzoek waren naar een paard geven aan dat er destijds meer keus was voor een betere prijs.

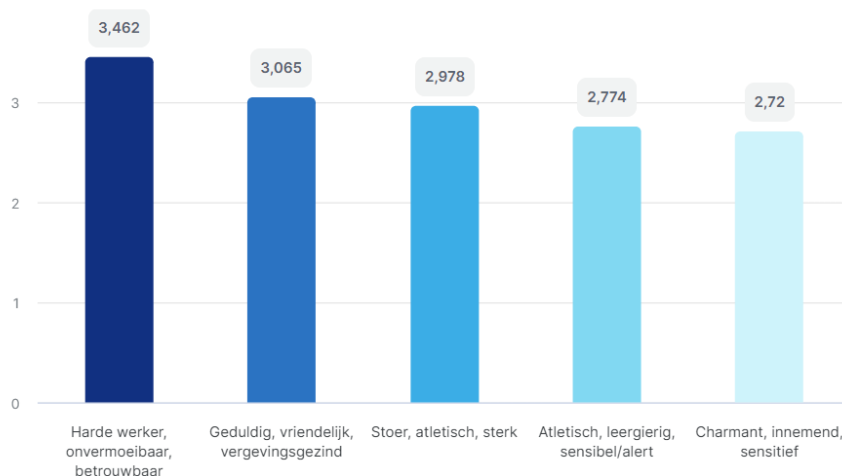
Iets meer dan de helft van de respondenten geeft aan dat het paard die zij aangeschaft hebben geheel of grotendeels aan de verwachting voldoet. Het andere deel van de respondenten geeft aan dat het paard niet of minder aan de verwachtingen voldeed. Dit had vooral te maken met dat het paard moeilijker of sensibeler is dan in eerste instantie gedacht. In ongeveer dezelfde verhouding geven respondenten aan dat zij wel of niet rijtechnische problemen hebben ondervonden bij het aangekochte paard. De respondenten die problemen ondervonden gaven aan dat dit kwam doordat het paard groener was dan gedacht of lichamelijke mankementen vertoonde.

Op de vraag “wat vindt u de meest belangrijke eigenschap bij een paard?” werden de antwoorden gegevens zoals verdeeld in het cirkeldiagram in figuur 2. Opvallen is dat de prijs het minst belangrijk is voor het grootste deel van de respondenten. Gezondheid is het meest belangrijk bijna direct opgevolgd door het hebben van een betrouwbaar karakter.

Figuur 3 Radardiagram eigenschappen paard

Bij het ranken van karaktereigenschappen waren de meningen meer verdeeld zoals te zien in figuur drie. De karaktereigenschappen zijn samengesteld vanuit de karakters die horen bij de vijf elementen uit de Chinese geneeskunde. (Hoek D. , 2022) De voorkeur gaat uit naar het type “houtpaarden”, onvermoeibare harde werkers, ze hebben focus en weten wat ze willen. De karaktereigenschappen die passen bij het element water zijn het minst populair, deze paarden zijn zeer sensitief, ze zijn eigenwijs en vertonen vaak vluchtgedrag.

Figuur 4 staafdiagram karaktereigenschappen

Ongeveer de helft van de respondenten zou geïnteresseerd zijn in het doen van een karakteronderzoek bij aankoop van zijn paard. Een kwart twijfelt en een kwart zegt dit sowieso niet te doen.

Ongeveer driekwart van de respondenten geeft aan zich specifiek te hebben verdiept in de afstamming van het aangekochte paard en de familiare karaktereigenschappen.

De respondenten hadden veel overeenstemming op de vraag "Hoe denkt u over de mogelijkheid om een extra predicaat toe te voegen aan het predicaatensysteem van het KWPN die puur gericht is op het karakter en de rijdbaarheid van een paard?" zijn de meningen zeer positief, ongeveer 90% ziet dit als een goede zet. Een enkeling geeft hierbij zelfs aan dat de mate van rekening houden met karakter een reden is geweest om niet naar een KWPN'er te gaan kijken. Wel zijn mensen bang dat karakter niet goed objectief te beoordelen is.

Op de vraag of zo een predicaat de zoektocht naar een paard makkelijker zou hebben gemaakt zijn de antwoorden ongeveer gelijk verdeeld. De mensen die het hier niet mee eens waren gaven vooral aan dat ze denken dat dit meer gericht is op de fokkerij dan op het aanschaffen van een individueel paard.

3.5 Hoe staat het KWPN tegenover het toevoegen van een predicaat voor het positief afronden van een karakter test?

De mening van het KWPN over het toevoegen van een predicaat na afleggen van een karaktertest is bepaald aan de hand van een interview met Senior Inspecteur (merrieselectie dressuur) Floor Droge.

Ook het KWPN is zich er van bewust dat het krap is op de paardenmarkt wat betreft het aanbod voor amateurs. Het stamboek als organisatie merkt hier echter weinig van omdat dit niet is waar het KWPN zich op richt. Volgens Floor Droge zijn het grootste gedeelte van de KWPN paarden geschikt voor de amateur, maar is voor veel amateurs de prijs van een kwalitatief goed paard te hoog. Daarnaast worden er ook veel brave en goede paarden naar het buitenland verkocht.

Het KWPN test het karakter van hengsten en merries tijdens verschillende selecties. De beoordeling vindt plaats aan de hand van een ruiter die een cijfer geeft voor bewerkbaarheid en instelling. Het Floor Droge geeft aan dat dit een goede indicatie geeft van het karakter van het paard en dat dit voldoet als selectiemethode.

Een extra gedragstest of predicaat wordt niet gezien als wenselijke toevoeging. Het enthousiast krijgen van de fokker voor het fokken van een amateurpaard zit vooral in het feit dat een consument meer moet betalen voor een paard.

De amateur zou misschien beter kunnen kijken bij paarden met iets meer Gelders bloed.

Het gehele interview is uitgewerkt in bijlage III

4 Discussie

De doelstelling van dit onderzoek is uitzoeken hoe zowel consumenten als enkele fokkers als het KWPN kijken naar een manier om het karakter van verschillende soorten paarden beter in kaart te brengen. Met als eindresultaat een manier om topsportpaarden beter te kunnen onderscheiden van paarden die ook geschikt zijn voor de breedtesport. Om op die manier mismatches zo veel mogelijk te voorkomen en te zorgen zat de gehele paardensector bediend kan worden.

Het onderzoek geeft antwoord op de verschillende deelvragen. Deelvraag één beantwoordt de vraag hoe groot is de genetische invloed op het karakter van het paard? Het blijkt dat karaktereigenschappen ongeveer voor de helft genetisch bepaald zijn. Het ethologische of aangeboren gedrag van een paard is al zichtbaar vlak na de geboorte. Meerder onderzoeken doormiddel van het testen aan de hand van hartslag en hartslagvariabiliteit wijzen uit dat het vermogen om te reageren of de reactiviteit bij paarden voor het grootste gedeelte genetisch is bepaald.

Aan de hand van genoomselectie kan de erfelijkheid van bepaald eigenschappen worden bepaald. Het KWPN neemt aan de hand van het diermodel genoomselectie mee in het bereken van de fokwaarde. Sinds 2022 vindt ook genoomonderzoek plaats op kenmerken die te maken hebben met exterieur en sport-aanleg. Als het mogelijk is om exterieur en sportkenmerken vast te stellen in het DNA, zou het misschien in de toekomst ook mogelijk zijn om op dezelfde manier karakterkenmerken vast te stellen via genoomonderzoek. Dit zou een mogelijkheid bieden om sneller te kunnen selecteren op bepaalde karaktereigenschappen.

Deelvraag twee geeft antwoord op de vraag: Hoe wordt er momenteel getest op karakter en welke manieren van testen op karakter zijn mogelijk?

Bij een ander soort huisdier te weten de hond, die vanwege zijn maat en de manier waarop de maatschappij honden houdt ook een risico kunnen vormen worden al jaren lang gedragstesten ingezet. Bijvoorbeeld om een bepaald type hond te koppelen aan een baas die bij hem past.

Door het uitvoeren van gedragstesten bij dieren komen signalen aan bod die kunnen uitwijzen of een paard een match of een mismatch zal zijn met zijn ruiter. Sportpaardenstamboeken zoals het KWPN testen vooral prestatiegericht aan de hand van een verrichtingsonderzoek of aanlegtest. bij het KWPN is geen test beschikbaar die, zoals bij honden persoonlijkheidskenmerken bij paarden kan meten. Wel heeft het KWPN een test gedaan tijdens het verrichtingsonderzoek in 2009 waarbij hengsten werden blootgesteld aan een Novel Object test. De Novel Object test maakt het mogelijk bepaalde karaktereigenschappen meetbaar te maken, deze gegevens kunnen gebruikt worden om een paard aan de juiste ruiter te matchen.

Karakterkenmerken kunnen worden voorspeld vanaf een leeftijd van drie maanden, hoe jonger het paard hoe minder de kenmerken worden gevormd door de omgeving. In Frankrijk word een model gebruikt waarmee het karakter van een paard kan worden gedefinieerd. Dit model wordt vooral gebruikt bij paarden die zijn verkocht met een zeer hoge waarde of voor experimentele doeleinde. Het model kan helpen om te bepalen of paarden wel of niet geschikt zijn voor bepaalde doeleinde.

Dit onderzoek richt zich op 3 specifieke doelgroepen namelijk fokkers van KWPN-paarden, consumenten en het KWPN zelf. Onder deze drie groepen is een onderzoek uitgevoerd aan de hand van een enquête bij de consumenten en interviews bij twee fokkers en bij het KWPN. De enquête voldoet niet aan de steekproefgrootte, dit maakt het onderzoek minder betrouwbaar. Er zijn 100 antwoorden van de enquête verwerkt in het onderzoek.

De geïnterviewde fokkers zien over het algemeen niet de meerwaarde van het toevoegen van een extra predicaat naar aanleiding van een gedragstest. Zij vinden over het algemeen dat het maken van de juiste en verantwoorde combinaties bij hen als fokker ligt. Daarnaast is er een groot verschil in het type paarden, het fok doel van de springpaardenfokkerij van Paul de Vries is bijvoorbeeld anders dan dat van zijn brave paardenfokkerij. Daarom is ook niet ieder paard voor iedere ruiter weggelegd zoals Yutine van Kessel beschrijft. Een groot probleem is het budget van de consument, al geeft de consument aan dat dit juist

helemaal geen groot probleem is. Een paard fokken en op laten groeien is een dure aangelegenheid en die kosten en risico's komen voornamelijk bij de fokker terecht. Beide fokkers omschrijven dit in combinatie met het budget van de amateur als voornaamste probleem voor het specifiek fokken van amateurpaarden.

De enquête voor consumenten is voor een groot deel ingevuld door de amateurruiter die in de afgelopen vijf jaar opzoek is geweest naar een rijpaard. 55% van de aangekochte paarden had een KWPN-afstamming. In ongeveer de helft van de gevallen was dit een maandenlange zoektocht via het internet. Wat consumenten van het aanbod vinden is dat op het moment de prijs-kwaliteitverhouding niet goed is. In iets meer dan de helft van de gevallen voldoet het gekochte paard aan de verwachtingen, iets minder dan de helft van de consument vindt het aangekochte paard moeilijker of sensibeler dan verwacht. Een betrouwbaar karakter is voor de meeste consumenten na gezondheid de belangrijkste eigenschap bij een paard. Een hard werkend, onvermoeibaar maar betrouwbaar paard is waar de consument naar opzoek is. Drie kwart van de respondenten is geïnteresseerd in of staat open voor een gedragsonderzoek bij aankoop van een paard. Ook over een extra gedragstest bij het stamboek wordt zeer positief gedacht, toch denken de meeste mensen niet dat een extra predicaat voor gedrag bij de voorouders de zoektocht naar een paard makkelijker te hebben gemaakt.

Floor Droge van het KWPN ziet de krapte op de markt en benoemd verschillende oorzaken als de grote vraag van brave paarden in binnen- en buitenland, de hoge prijzen en gebrek aan goede basisopleiding voor de paarden. Wat betreft het selecteren op karakter gaat het voor het KWPN vooral om de ondergrens die moet blijven bestaan. Wat voor de ene ruiter qua rijdbaarheid en bewerkbaarheid fijn is kan de andere ruiter een heel ander gevoel geven. Floor denkt niet dat een andere selectiemethode of een extra predicaat een toegevoegde waarde gaat zijn, zij refereert hierbij aan de Novell object test tijdens het verrichtingsonderzoek in 2009. Volgens Floor ligt de oplossing vooral bij de verwachting van de koper in combinatie met het budget en de basisopleiding van het paard.

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van het vooronderzoek. Zowel de interview vragen als de enquête hebben een goed beeld gegeven van de mening van verschillende doelgroepen. Het onderzoek is minder betrouwbaar in verband met het aantal ingevulde enquêtes. Het interview met Floor Droge geeft een betrouwbaar beeld van de mening van het KWPN. De mening van Yutine van Kessel en Paul de Vries zijn meegenomen als input van fokkers. Het was interessant om ook hun ideeën en mening te verwerken, echter om een betrouwbaar beeld te krijgen van de gemiddelde fokker zou een enquête moeten worden gehouden onder een vooraf bepaald percentage fokkers in Nederland.

Er zijn heel veel verschillende meningen op dit gebied, dit is logisch want karakter is niet iets dat volledig vast staat. Daarnaast is ook het gevoel en talent van een ruiter bij iedereen anders. Op dat gebied komt de literatuur dus ook overeen met dit onderzoek. Uit het onderzoek is af te leiden dat de producent of de fokker, niet voldoet aan de wensen van de consument. De verschillende onderzochte groepen erkennen allemaal dat er een probleem is op het gebied van amateurpaarden, echter verleggen zij de oplossing naar een andere groep. Hoewel er bij andere paardenstamboeken en huisdieren zoals honden veel meer gedaan wordt op het gebied van gedragstesten is dit bij de KWPN paarden nog minimaal. Het karakter matchen aan de hand van een gedragstest zou voor de amateurruiter de uitkomst kunnen bieden voor het kiezen van een passend paard.

5 Conclusie & Aanbevelingen

De hoofdvraag van dit onderzoek is: Hoe denken stakeholders van het KWPN-paard over het toevoegen van een predicaat voor hengsten en merries, waarbij de paarden worden getest op hun karakter om mismatches tussen ruiter en paard in de toekomst voorkomen of verminderen?

Het antwoord op deze vraag wordt gegeven aan de hand van de uitkomst van vijf verschillende deelvragen.

5.1 Erfelijkheid van karakterkenmerken

Deelvraag één geeft antwoord op de vraag hoe groot de genetische invloed op het karakter van het paard is. Bij diergedrag is onderscheid te maken in psychologie en ethologie, waarbij het ethologische deel het genetische deel is. Ongeveer de helft van het gedrag wordt bepaald door genetische factoren, de andere helft wordt bepaald door de omgeving. Uit onderzoek blijkt dat reactiviteit een karakterkenmerk is dat genetisch wordt bepaald.

Karakter is een moeilijk meetbare eigenschap omdat niet alle gedragingen direct zichtbaar zijn. Er zijn verschillende onderzoeken gedaan om karaktereigenschappen te kunnen classificeren. Aan de hand daarvan wordt het mogelijk karakter te meten. Het KWPN maakt gebruik van genoomselectie om te selecteren op bepaalde eigenschappen. Nu gaat dit om OC en sportaanleg, mogelijk kan genoomselectie in de toekomst ook worden ingezet voor karaktereigenschappen.

5.2 Karakertesten

Deelvraag twee beschrijft hoe er momenteel op karakter van paarden getest wordt en wat er mogelijk is op dit gebied. Gedragstesten bij huisdieren worden al jarenlang gebruikt en zijn een goede manier om bijvoorbeeld mensen aan hun huisdieren te koppelen. Bij paarden wordt hier veel minder gebruik van gemaakt, dit terwijl het gedrag van een paard doorslaggevend is of het geschikt is voor bepaalde doeleinde. Stamboeken gebruiken over het algemeen hun eigen prestatietesten waarbij karakter in meer of mindere mate wordt meegenomen, vaak niet aan de hand van onderbouwde modellen. Een Novel Object test zou hier verandering in kunnen brengen, hierbij kan aan de hand van reactie van het dier worden benoemd hoe het karakter in elkaar zit.

Het KFPS presenteerde in 2019 de eerste fokwaarden voor karakter, aan de hand van een test van 18 verschillende karakter-gerelateerde kenmerken wordt een fokwaarde bepaald. Het doel van de test is om in de toekomst het betrouwbare karakter van het Friese paard te behouden.

De Freibergers hebben hun eigen test om het karakter te waarborgen. Freibergers worden getest in een veldtest waarbij uitgebreid naar het karakter wordt gekeken. Op deze manier blijft het ongecompliceerde en kalme karakter in stand.

5.3 Mening van fokkers

Deelvraag drie bestaat uit een interview met twee fokkers, uit het onderzoek is gebleken dat de fokkers niet heel positief aankijken tegen het toevoegen van een predicaat na het afleggen van een karakertest. Zij leggen de oplossing vooral bij het budget van de consument en daarnaast de verantwoordelijkheid die een fokker heeft voor het kiezen van de juiste combinaties.

5.4 Mening van consumenten

De mening van consumenten is zeer belangrijk in dit onderzoek, de consument ondervindt de hinder van het tekort aan amateurpaarden op de markt. Uit het onderzoek blijkt dat zij een betrouwbaar karakter en een goed rijd baar paard hoog op hun wensenlijstje hebben staan. Ze hebben graag een hardwerkend, onvermoeibaar en betrouwbaar paard. Maar ook vinden zij eigenschappen als geduldig, vriendelijk en vergevingsgezind zeer belangrijk. Het toevoegen van een predicaat gericht op karakter zien consumenten wel als een oplossing, ongeveer 90% is het hier mee eens. Iets minder mensen namelijk de helft zouden investeren in een karakter onderzoek bij aankoop van een paard. De consument legt de karakter kwestie dus meer bij de fokkerij neer.

5.5 Mening van het stamboek

Het KWPN zelf ziet geen meerwaarde in het toevoegen van een predicaat voor het karakter. Hierbij wordt gerefereerd aan de proef met de Novel Object test in 2009. De oplossing voor het probleem op de markt moet volgens het KWPN vooral bij de consument vandaan komen door te investeren in betere paarden en basisopleiding. Op die manier wordt het voor de fokker ook interessant om voor de amateur te fokken, het kan anders financieel gezien niet uit.

5.6 Beantwoording van de hoofdvraag

De hoofdvraag “Hoe denken stakeholders van het KWPN-paard over het toevoegen van een predicaat voor hengsten en merries, waarbij de paarden worden getest op hun karakter om mismatches tussen ruiter en paard in de toekomst voorkomen of verminderen?” Wordt beantwoord door drie verschillende groepen te weten fokkers, consumenten en het KWPN. Alle groepen delen de mening dat er een probleem is op het gebied van het vinden van geschikte amateurpaarden. Echter de meningen over de oplossing van dit probleem zijn sterk verdeeld, de consument legt de oplossing voor het probleem vooral bij de fokkerij neer waarbij niet genoeg wordt geselecteerd op karakter terwijl het KWPN en de fokkers liever meer budget en betere basisopleiding zien.

Het advies is dan ook om zowel op genetisch gebied als bij aankoop van een paard te gaan selecteren op karakter. Om invloed te kunnen hebben op zowel ethologische als psychologische factoren van het karakter moet er meer gebeuren dan alleen het toevoegen van een predicaat. Ethologische eigenschappen kunnen bijvoorbeeld getest worden tussen de leeftijd van 3 maanden en drie jaar waarbij het stamboek een gedragstest toevoegt aan zijn of haar selectiemethode. Waarbij het duidelijk zal worden dat bepaalde lijnen wel en bepaalde lijnen niet geschikt zijn voor amateurs.

Problemen die ontstaan door psychologische kenmerken kunnen door selectie in de fokkerij of door een stamboek niet worden verholpen, deze ontstaan door allerlei omgevingsfactoren. Het is dus van belang dan op het moment dat een consument een paard koopt, hij zich ervan bewust is dat de karaktereigenschappen passen bij zijn of haar wensen. De oplossing hiervoor zou een gedragstest bij aankoop kunnen zijn waar naar aanleiding van een model het karakter kan worden omschreven zodat de consument beter weet waar hij aan toe is met het dier.

Door vanuit het stamboek en vanuit de consument, op een andere manier te selecteren wordt het voor een fokker interessanter om bij zijn combinatiekeuze bewuster om te gaan met karaktereigenschappen. Daarnaast zou hij als hij kan aantonen hoe het karakter van zijn dieren is de waarden kunnen verhogen.

Door het samenvoegen van de selectie van ouder dieren door karaktertesten en het uitvoeren van een gedragstest bij aankoop, zouden gedragskenmerken van aangeboden paarden duidelijker zijn, waardoor de consument kan inschatten of hij zal matchen met het paard. Op die manier zal het aanbod van paarden kunnen veranderen waardoor de markt weer dichter naar de vraag van de consument komt.

Bibliografie

- Aleksandra Górecka-Bruzdaa, M. H. (2011). *Behaviour-related traits of Polish sport horse stallions participating in 100-day performance tests*.
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1871141310005342?casa_token=o5O58Nx7ikcAAAAA:73l93jbgjyzkDjxuvUfcFh7yD4KQcegniglrpn-ttiha13creLw5xzlbDqQmogK2e-FfKCpA_Q.
- Bannink, A. (2012, 11 30). *De wet van vraag en aanbod*. Opgehaald van Horses.nl:
<https://www.horses.nl/dressuur/de-wet-van-vraag-en-aanbod/>
- Borstel*, U. K. (2012). *Assessing and influencing personality for improvement of animal welfare*.
- Burger, D. ..., Rapin, V. ..., Jallon, L. ..., Ionita, J., Doherr, M. ..., & Poncet, P. (2004). *d'un test de comportement pour les chevaux de la race des Franches-Montagnes*. Opgehaald van www.cabdirect.org:
<https://www.cabdirect.org/cabdirect/abstract/20043054239>
- E K Visser, C. G. (2003). *Responses of horses in behavioural tests correlate with temperament assessed by riders*. Opgehaald van <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12638795/>
- E.K.Visser, C. R. (2002, 06 01). *Heart rate and heart rate variability during a novel object test and a handling test in young horses*. Opgehaald van [sciencedirect](http://www.sciencedirect.com):
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0031938402006984?casa_token=ewFRI2eGapA_AAAAA:-GPYlIOi8yS8tichCofTvz6kr9ktWa5Ye7fLsC8tRk0enIOhwymThINLDJSyut2kd6tqx0FmTQ
- E.P.C Koenen, I. I. (2004). *An overview of breeding objectives for warmblood sport horses*. Opgehaald van [sciencedirect](http://www.sciencedirect.com):
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301622603002835?casa_token=LY3OIjMPleM_AAAAA:I9ClyTFrKkb_XCe6GroyknBd78Me8gTAYL1ETFeTfHJa-NwqZiEQn5C7OspIj_PKP66-VCKW-HU
- e-quine.com. (2020). *Je paard iets nieuws leren, hoe werkt dit eigenlijk?* Opgehaald van <https://e-quine.com/instagram/conditioneren/>
- fm.belgium.be. (2022). *Veldtest voor driejarige paarden Praktische informatie en Verloop*. Opgehaald van Yumpu.com: <https://www.yumpu.com/nl/document/view/20258725/veldtest-voor-driejarige-paarden-praktische-informatie-en-verloop>
- Freymond, S. B. (2018). *Characterising stereotypies in horses: physiology, personality, learning abilities and ontogeny*. unine.
- Goleman, M. (2010). *Use of puppy test in the evaluation of future dog behavior and character*.
- H.J.Blokhuisa, E. C. (2002, 06 01). *Heart rate and heart rate variability during a novel object test and a handling test in young horses*. Opgehaald van [sciencedirect](http://www.sciencedirect.com):
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0031938402006984?casa_token=ewFRI2eGapA_AAAAA:-GPYlIOi8yS8tichCofTvz6kr9ktWa5Ye7fLsC8tRk0enIOhwymThINLDJSyut2kd6tqx0FmTQ
- Hagen, J. A. (2018). Welke test voor welke doelgroep? *Onze Hond*, 7. Opgehaald van <https://edepot.wur.nl/459253>
- HAS. (2017). *Hippische monitor*. Opgehaald van issuu.com:
https://issuu.com/hashogeschool/docs/hippische_monitor_2017_lr
- hashogeschool. (2020). *Hippische monitor*. Opgehaald van issuu.com:
https://issuu.com/hashogeschool/docs/hippische_monitor_2020_-_has_hogeschool

- Hasselaar, D. (2021, 06 03). *Maneges in problemen door grote vraag naar brave paarden*. Opgehaald van fnrs.nl: <https://www.fnrs.nl/nieuws/941-maneges-in-problemen-door-grote-vraag-naar-brave-paarden>
- Hoek, D. (2022). *WU XING*. Opgehaald van devijfelementen: <https://www.devijfelementen.nl/de-vijf-elementen/>
- Hoek, G. (2016, 07 28). *De invloed van mijn omgeving en genen op mijn persoonlijkheid*. Opgehaald van <https://bijzonderewereld.nl/persoonlijkheid-omgeving-genen/>
- Holtrop, M. (2020, 12 26). *Vraag naar paarden flink toegenomen*. Opgehaald van nos.nl: <https://nos.nl/artikel/2362115-vraag-naar-paarden-flink-toegenomen-want-we-hebben-nu-meer-tijd-en-geld>
- horse, T. (2018). *can we predict foals future personalities?* . Opgehaald van thehorse: <https://thehorse.com/156500/can-we-predict-foals-future-personalities-its-possible/>
- J Gibbels, X. N. (2017). *Selectiecriteria paarden in de zorg*. Opgehaald van docplayer: <https://docplayer.nl/105674224-Selectiecriteria-paarden-in-de-zorg.html>
- K. F. Stock, O. D. (2007). *Genetische correlaties tussen prestatiekenmerken en radiografische bevindingen in de ledenmaten van rijpaarden*. Opgehaald van academic: <https://academic.oup.com/jas/article-abstract/85/1/31/4778307?login=false>
- K., C. F. (2001). *Agressie bij de hond (Canis familiaris); Problemen verbonden met de genetische evaluatie. Karaktertest hond*. (2019). Opgehaald van hovawart: <https://hovawart.be/karaktertesten/>
- Kennisnet, R. G. (2018, 09 15). *Gedragstesten honden: welke test voor welke doelgroep?* Opgehaald van dierenwelzijnsweb: <https://dierenwelzijnsweb.nl/nieuwsitem/gedragstesten-honden-welke-test-voor-welke-doelgroep-1>
- KNHS. (2018, 11 23). *Nederland Paardenland*. Opgehaald van knhs.nl: https://www.knhs.nl/media/11389/nederland-paardenland_web-v2.pdf
- KWPN. (2018). *De betekenis van fokwaarden*. Opgehaald van <https://www.kwpn.nl/Files/Files/Overige-PDF-bestanden/Betekenis-fokwaarden-2018.pdf>
- KWPN. (2022). *Fokrichtingen*. Opgehaald van kwpn.nl: [kwpn.nl/kwpn-paard/kwpn-paard-selectie-en-fokprogramma/fokkerij/fokrichtingen](https://www.kwpn.nl/kwpn-paard/kwpn-paard-selectie-en-fokprogramma/fokkerij/fokrichtingen)
- KWPN. (2022). *Hengstenselectie*. Opgehaald van kwpn.nl: <https://www.kwpn.nl/kwpn-paard/kwpn-paard-selectie-en-fokprogramma/hengstenselectie>
- KWPN. (2022). *Hengstenselectie*. Opgehaald van kwpn.nl: <https://www.kwpn.nl/kwpn-paard/kwpn-paard-selectie-en-fokprogramma/hengstenselectie>
- KWPN. (2022). *Historie*. Opgehaald van kwpn.nl: <https://www.kwpn.nl/kwpn-paard/het-stamboek/historie#:~:text=Ter%20gelegenheid%20van%20100%20jaar,KWPN%2C%20Koninklijk%20Warmbloed%20Paardenstamboek%20Nederland.&text=Het%20fokdoel%20is%20in%20de,voortdur end%20aangepast%20aan%20de%20praktijkbehoefte.>
- KWPN. (2022, 02 24). *Nieuwe genoomfokwaarden: innovatief en betrouwbaar*. Opgehaald van kwpn.nl: <https://www.kwpn.nl/nieuws?itemId=NewsItem:24926>
- KWPN. (2022). *Wat zeggen de fokwaarden van mijn paard? In de Strengen*, 5.

- Lansade, M. V.-L. (2017, 03 01). *The horse's temperament*. Opgehaald van equipedia:
https://equipedia.ifce.fr/fileadmin/bibliotheque/7.Technical_information/The-horse-s-temperament.pdf
- Lesté-Lasserre, C. (2019). Aangeboren of aangeleerd. Opgehaald van zmagazine:
<https://zmagazine.zangersheide.com/nl/nieuws/Aangeboren-of-aangeleerd>
- Match mis Match. (2009). Opgehaald van ontwikkelcentrum:
<http://www.ontwikkelcentrum.nl/matchmismatch/index.php>
- Mira Suwała, A. G.-B. (2016). *A desired profile of horse personality – A survey study of Polish equestrians based on a new approach to equine temperament and character*.
- Mira Suwała, A. G.-B. (2016). *A desired profile of horse personality – A survey study of Polish equestrians based on a new approach to equine temperament and character*. Opgehaald van
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0168159116301009?casa_token=nYUkD1S59eMAAAAA:qxqkjQd__6aDNtCzk35JWJL4ekjJs6mBWJSEgcka-XBUC1T9bp3Bny5lycz6On7OPLped6mHbA
- Nancy S. Loving, D. (2018, 06 12). *It's All in the Genes: Horse Traits and Heritability*. Opgehaald van
<https://thehorse.com/110473/its-all-in-the-genes-horse-traits-and-heritability/>
- NTVG. (2015, 04 23). *Preventie van letsels in de paardensport*. Opgehaald van ntv.nl:
<https://www.ntvg.nl/artikelen/preventie-van-letsels-de-paardensport>
- Oldruitenborgh-Oosterbaana, C. C. (2012). *The influence of challenging objects and horse-rider matching on heart rate, heart rate variability and behavioural score in riding horses*. The Veterinary Journal. Opgehaald van
https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1090023311001493?casa_token=_PmaXp3OZzcAAAAA:7jYGTKNaYgx9cUzsUr4sU7GfHskNhTXI70LMmRg6Df8mWScn-USsIf-TQExlugKw_0CiscqXkg
- Olsson, K. (2010). *A review of methods used to measure temperamental characteristics in horses*. Opgehaald van <https://stud.epsilon.slu.se/1575/>
- Phryso. (2019, 11 5). *Primeur: eerste fokwaarden voor karakter gepresenteerd tijdens regiovergaderingen*. Opgehaald van phryso.nl: <https://www.phryso.com/primeur-eerste-fokwaarden-voor-karakter-gepresenteerd-tijdens-regiovergaderingen/>
- Stomps, M. (2019, 02 20). *Nederlandse paardensector scoort internationaal*. Opgehaald van nieuweoogst.nl: <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2019/02/20/nederlandse-paardensector-scoort-internationaal?fbclid=iwar1fc78rz-d0ti0ivjtzppb5jtkwnzbtfbczunz6lzp0oklihsbxallkqh>
- Toorn, A. v. (2020, 03 10). *Nature of Nurture?* Opgehaald van <https://e-quine.com/wetenschap/nature-of-nurture/>
- U König von Borstel, S. E. (2011). *Equine behaviour and heart rate in temperament tests with or without rider or handler*. Opgehaald van <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21616087/>
- Ubersuggest. (2022). *Zoekwoorden*. Opgehaald van Ubersuggest:
https://app.neilpatel.com/nl/ubersuggest/keyword_ideas?extraKeywords=Karakter%20Genetisch%20Paard&keyword=Hoe%20groot%20is%20de%20genetische%20invloed%20op%20het%20karakter%20van%20het%20paard&lang=nl&locId=2528&mode=keyword
- uw steekproef grootte berekenen. (2022). Opgehaald van surveymonkey:
<https://nl.surveymonkey.com/mp/sample-size-calculator/>

Verkerk, K. (2014). Holland horse challenge. 2.

Visser, K. (2004). *Jumpex*. Opgehaald van researchgate.net:

https://www.researchgate.net/publication/40121287_Jumpex_van_talent_tot_topper

Visser, K. (2008). *Karaktertest voor paarden*. Opgehaald van edepot: <https://edepot.wur.nl/44110>

Bijlage I Interview rijpaardfokkers

I.1 Interview met Paul de Vries

Paul de Vries uit Heerde heeft een zeer veelzijdige carrière op het gebied van paarden. Hij is dierenarts gespecialiseerd in paarden en dan met name gericht op voortplanting. Ook is hij fokker en met zijn fokkerij actief betrokken bij de bereden politie. Hij heeft daarnaast een aantal jaar in het onderwijs gewerkt op een 'groene' school en heeft het boek Paardenfokkerij geschreven, waar in alles met betrekking tot voortplanting, dracht, geboorte en het veulen wordt beschreven.

De Vries heeft al zeker 40 paarden gefokt, dit doet hij samen met een vriend die alle paarden aan huis heeft staan. "Het gemiddeld aantal veulens verschilt per jaar, vorig jaar waren dit er tien dat waren er eigenlijk echt te veel. Dit jaar hebben we er maar twee en voor volgend jaar verwachten we weer vijf tot zes veulens"

De fokkerij van de Vries bestaat uit twee takken de 'brave'paardenfokkerij en de springpaardenfokkerij. Voor nu komt het grootste gedeelte van de paarden uit de brave paardenfokkerij. Het persoonlijke fok doel van deze tak van de fokkerij wordt als volgt beschreven: " het doel is het fokken van politiepaarden of makke paarden voor de particulier. Een paard waar een eigenaar blij van wordt, deze paarden worden niet gefokt voor het topsegment"

Het karakter van het paard is voor de fokkerij van de Vries het allerbelangrijkst. "Als het gaat om de tak van de brave paardenfokkerij komen karakter en bewerkbaarheid bij mij op nummer één, daarna de gezondheid en het niet hebben van erfelijke gebreken. Andere eigenschappen zoals beweging, exterieur en sportprestaties van voorouders tellen voor deze fokkerij niet zo mee. Voor de andere tak van de fokkerij, de springpaarden staan voor mij karakter en bewerkbaarheid nog steeds boven aan, daarna gezondheid, sportprestaties van voorouders, beweging en exterieur."

"het ideale karakter is voor mij een paard dat open staat voor de mens, zich volledig inzet en hard voor je wil werken. Daarnaast moet het paard makkelijk zijn in de omgang en geen stalgebreken hebben. We streven naar het fokken van dit type paarden en in 85% van de gevallen lukt dat ook"

De leeftijd waarop verschillende paarden verkocht worden is verschillend. "Over het algemeen gaan de hengsten eerder weg dan de merries omdat we hier niet verder mee kunnen fokken. Soms zijn de paarden nog jong als ze worden verkocht en soms laten we ze eerst in de sport uitbrengen."

Het type klant voor de brave paardenfokkerij verschilt met dat voor de springpaardenfokkerij. "De brave paarden gaan vooral naar particulieren, meestal komen die via via. Ik adverteer nergens met deze paarden, er is veel vraag naar. Verder maak ik gebruik van het platform paard zoekt ruiter, ik zie hier echt toekomst in. Het is een mogelijkheid een match te vinden met een ruiter die het paard vervolgens in de sport kan uitbrengen, met de verkoop betaal je dan bijvoorbeeld een percentage aan de ruiter."

De Vries ziet ook de schaarste aan brave paarden op de markt. Een van de oorzaken is het prestatiefokdoel waar veel fokkers naar kijken. Dit heeft ook grotendeels te maken met het financiële aspect, een professional heeft toch vaak meer te besteden dan een amateur.

" De markt voor het type paarden voor de amateur is groeiende, dit is te zien aan de opkomst van de Gelderse paardenfokkerij. Het moeilijke is vaak het budget dat een particulier of amateur heeft, vraag je namelijk 7000 euro dan speel je misschien net kiet. Een paard dat braaf en ook nog gezond is moet toch minimaal 12000 euro opleveren"

De Vries is van mening dat het voor een fokker wel interessant zijn om binnen de fokkerij op een andere manier met het karakter om te gaan bijvoorbeeld door het gebruik van Gelderse of Groningse paarden. De enige oplossing is dat de consument eraan gaat wennen dat hij meer moet betalen voor een gezond en braaf paard, op deze manier wordt het voor de fokker ook interessant om zich op deze doelgroep te richten

De invloed van het prestatie fok doel van het KWPN is op de brave paardenfokkerij van de Vries zeer klein. Voor deze tak wordt vooral gebruik gemaakt van Gelderse of Groningse ouder dieren, ook wordt er wel gekruist met bijvoorbeeld IHW (International Heavy Warmblood) Stamboek hengsten of paarden van andere stamboeken. Het meest belangrijk is dat ze braaf zijn en dit ook daadwerkelijk vererven.

“Wat betreft de sportpaarden heeft het KWPN een goed selectiebeleid, er wordt geselecteerd op sport, gezondheid en bijvoorbeeld maat. Selecteren op karakter is iets wat ze vergeten. Selecteren op prestatie proberen ze wel door bijvoorbeeld het goedkeuren van hengsten die het goed doen in de sport.”

Stel er wordt een nieuw predicaat toegevoegd aan het systeem van het KWPN namelijk een die puur gericht is op het karakter van het paard, wat zou u hiervan vinden? Op deze vraag antwoorde de Paul de Vries: “Voor mij is het niet belangrijk wat de hengst doet maar wat hij vererft. Hier kun je bij het afleggen van een karaktertest niks van zeggen, hier gaat jaren van nakomelingonderzoek overheen. Ik denk ook dat het KWPN dit niet ziet zitten.” Wel denkt hij dat het testen van karakter zinvol zou zijn als bepaalde eigenschappen vastgelegd konden worden in het DNA, de kans dat dit lukt acht hij vrij klein. Zelf zou de Vries nog niet per se enthousiast worden van een karaktertest met bijbehorend predicaat, hij geeft aan dat hij eerst de kat uit de boom zou kijken op dat gebied.

Stel een koper zou een gedragstest willen uitvoeren bij een van uw paarden, zou u hier dan aan meewerken? “Als ik een paard verkoop en ik zeg dat het paard braaf is dan is dat ook zo. Als een koper een gedragstest wil uitvoeren zou dat alleen maar mijn argument sterker maken, ik zou hier dus wel mee instemmen.”

Volgens de Vries zit de oplossing vooral in het budget van een particulier voor de aanschaf van een paard. “Als een particulier een paard zoekt worden er vaak veel paarden geprobeerd, uiteindelijk vinden ze echt wel een geschikt paard maar vaak is het moeilijk. De markt voor de Gelderse paarden is echt aan het opkomen, dit komt omdat de dressuurpaarden niet meer te rijden zijn voor een amateur. De consument zal als zij een braaf en gezond paard willen meer geld neer moeten leggen om deze tak van fokkerij voor fokkers interessant te maken.

I.2 Interview Yutine van Kessel

Yutine van Kessel heeft samen met haar man een fokkerij in Berghem. Zij fokken gemiddeld 7 tot 12 veulens per jaar. Daarnaast fokken zij een deel van hun eigen gefokte veulens op en nemen ze deel aan bijvoorbeeld hengstenkeuringen. De Gelderse hengst valk Goedhart B.K. en de Duitse palomino dressuur merrie Finally Found B.K. hebben in deze fokkerij ook nog eens gezorgd voor een aantal bijzonder gekleurde verschijningen.

Het fok doel is vooral gericht op de dressuursport "Ik vind het belangrijk dat de paarden een goed karakter hebben en bruikbaar zijn voor de sport. Ook is gezondheid heel belangrijk en daarnaast een aansprekend exterieur, dat is nodig voor een goede beweging. Ze moeten ook wel een beetje mooi zijn en heel leuk is het als ze dan ook nog een kleurtje hebben"

"Gezondheid en het niet doorgeven van erfelijke gebreken staat op nummer één, beweging en exterieur op twee horen wat mij betreft bij elkaar. Daarna komt karakter en bewerkbaarheid en dan sportprestaties van voorouders, maar eigenlijk begint alles daarmee. Als wij een merrie aankopen kijken we als eerst naar de lijnen waar deze merrie uit komt, wij kopen alleen merries uit goede stammen."

Het ideale karakter is voor van Kessel een meewerkend karakter, een paard met veel go en daarnaast een die betrouwbaar is. Ze geeft aan dat dit over het algemeen wel is hoe ze de tot nu toe door hun gefokte paarden zou omschrijven.

Hoe groot is de invloed van het KWPN-fok doel op uw fokkerij? "Door het KWPN-fok doel is veel al uitgesloten zoals bijvoorbeeld erfelijke gebreken, dit is bij het KWPN al een stuk stabielere dan bijvoorbeeld bij verschillende Duitse stamboeken. Het KWPN geeft uitgebreide informatie over bijvoorbeeld sportprestaties, ook gezondheidsindexen nemen we zeker mee. Je kunt generaties terug bekijken hoe bepaalde dieren hebben presteert, ik denk dat het KWPN vrij goed zit qua fok doel."

"Wat betreft het selectiebeleid vind ik dat er goed op gezondheid wordt gelet, er wordt gebruik gemaakt van uitgebreide veterinaire keuringen. Ook op karakter wordt met het huidige beleid voldoende getest, ik vind niet dat deze verantwoordelijkheid helemaal bij het stamboek ligt. Zij doen genoeg wat betreft informeren over bijvoorbeeld stalgedrag. Als fokker moet je zelf eerlijk zijn en de goede combinaties maken. Als je bijvoorbeeld twee hele sensibele dieren kruist weet je al dat dit niet goed uitpakt, wat dat betreft is plus en plus gewoon min."

Hoe zou u uw klantsegment omschrijven? "onze klanten zijn zowel amateurs als meer professionele ruiters, het gaat vooral om de combinatie. Van sommige lijnen weet je gewoon al dat je ze niet aan een bepaalde klant kunt verkopen. De recreatieruiters kunnen bij ons niet echt terecht voor paarden, ik verkoop dan ook niet zomaar een paard als ik al het gevoel heb dat de combinatie niet past."

Denkt u dat de huidige paardenpopulatie op dit moment voldoet aan de vraag van de consument en waarom denkt u dit? "Ja en nee qua gezondheid zijn de eisen die mensen stellen abnormaal hoog, op dat gebied worden er paarden aan de kant gezet die voor het doel van de gebruiker absoluut geschikt zijn. Deze paarden worden dan bijvoorbeeld door een kleine bemerking niet genomen omdat de instructie of andere adviseur het de koper afraadt. Daarnaast is het budget een probleem het kost gewoon veel geld om een goed en gezond paard te fokken, uiteindelijk draait de fokker toch voor alle kosten en risico's op dat maakt het niet makkelijk. Als een deel van de consumenten bereid was om meer geld uit te geven aan een paard zou dit als kunnen helpen."

Het toevoegen van een predicaat naar aanleiding van een karaktertest ziet van Kessel niet zitten. “ het karakter van een paard is van veel te veel factoren afhankelijk. Het zou misschien werken als je generaties terug zou kunnen kijken maar zelf dan is het nog lastig. Over het algemeen hoor je dat mensen geen Jazz bloed willen vanwege zijn karakter maar een Vivaldi willen ze dan weer wel terwijl die net zo goed afstamt van Jazz. Daarbij komt dat het karakter vooral wordt bepaald door de manier hoe een paard opgroeit en wordt getraind. Hier voegt een enkele karaktertest niets aan toe, je zou dan al minimaal een maand lang ieder paard moeten observeren.”

Als er naast een veterinaire keuring ook een gedragstest mogelijk zou zijn bij aankoop van een paard, en een klant wil dit zou u hieraan meewerken? “Nee daar zou ik niet aan meewerken, als ik de combinatie niet zie dan verkoop ik het paard niet en adviseer ik ze om ergens anders naar een paard te gaan kijken.”

Bijlage II Enquête onder paardensporters

Heeft u ooit een eigen rijpaard aangekocht?

- Ja
- Nee > bedankt voor het invullen, deze vragenlijst is niet geschikt voor u

Als u uzelf moet omschrijven dan bent u een

- Recreatieruiter
- Amateurruiter (ruiter B t/m Z)
- Professionele ruiter (Subtop ruiters en bedrijfsmatige paardenhouder)

In welk jaar heeft u voor het laatst een paard aangeschaft?

Jaartal:

Van welk ras is het paard dat u heeft aangekocht?

Hoe lang heeft u moeten zoeken naar een geschikt paard?

- Korter dan een maand
- Korter dan een half jaar
- Korter dan een jaar
- Langer dan een jaar

Op welke manier bent u gaan zoeken naar een paard? Bijvoorbeeld via een specifieke website, sociale media of binnen uw eigen netwerk?

Wat was uw beeld van het aanbod van de paarden in het algemeen? Geef een korte omschrijving

Wat vindt u de meest belangrijke eigenschap bij een paard? Rank van 1 naar 6 waarbij 6 het meest belangrijk en 1 het minst belangrijk.

1. Uitstraling
2. Aanleg voor de sport
3. Betrouwbaar karakter
4. Rijdbaarheid
5. Gezondheid
6. Prijs

Welke karakter eigenschappen spreken u het meest aan? Rank van 1 naar 5 waarbij 5 het meest belangrijk en 1 het minst belangrijk.

1. Stoer, atletisch, sterk
2. Charmant, innemend, sensitief
3. Geduldig, vriendelijk, vergevingsgezind
4. Harde werker, onvermoeibaar, betrouwbaar
5. Atletisch, leergierig, sensibel/alert

Voldeed het paard na aankoop aan uw verwachtingen? Waarom wel of waarom niet?

Heeft u problemen ondervonden of moeilijkheden ondervonden in de omgang of tijdens het rijden van het door u aangekochte paard? Zo ja leg uit.

Als er naast een gezondheidscheck ook een karakter test beschikbaar zou zijn zou u hier dan in geïnteresseerd zijn bij de aankoop van een nieuw paard? Waarom wel of waarom niet?

Heeft u zich bij aankoop van het paard verdiept in de afstamming van het paard?

Ja/ nee

Zo ja heeft u daarbij ook specifiek gekeken naar karaktereigenschappen die voor u belangrijk zijn?

Hoe denkt u over de mogelijkheid om een extra predicaat toe te voegen aan het predicaat systeem van het KWPN die puur gericht is op het karakter en de rijdbaarheid van een paard?

Zou een extra predicaat uw zoek tocht makkelijker hebben gemaakt, zo ja waarom, zo nee waarom niet?

Bijlage III Interview met KWPN

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden is een interview gedaan met Senior Inspecteur (merrieselectie dressuur) Floor Droge van het KWPN.

Wat vindt u van het huidige paarden aanbod voor recreatie/amateur ruiters op de Nederlandse markt?

“Er is krapte op de markt: Net als de markt voor de professionals en de “sportpaarden” is er veel vraag naar kwaliteit en een wisselend/beperkt aanbod.”

Waarom vindt u het huidige KWPN-paard wel of niet geschikt voor een amateur ruiter?

“Ik ben van mening dat het grootste gedeelte van de paarden heel geschikt kan zijn voor een amateurruiter, echter deze groep aan paarden dunt uit door verschillende redenen. Er zijn veel paarden met een dusdanige kwaliteit dat de vraagprijs (te) hoog is voor een amateur. Daarnaast heeft ook het buitenland een grote interesse in brave paarden met voldoende kwaliteit, buitenlandse kopers hebben vaak een groter budget dus deze paarden worden vaak geëxporteerd. En dan is er nog een groep paarden die helaas een te korte c.q. geen goede basisopleiding krijgen, waardoor ze voor de amateur lastig zijn na te rijden.”

Wat merkt een stamboek als het KWPN van het tekort aan amateurpaarden op de markt?

“Als stamboek hebben wij primair de taak om paarden te registreren en selecteren, en wij verlenen diensten aan onze leden. De handel/markt is geen onderdeel van onze bedrijfsprocessen en wij ondervinden daarom als organisatie daar geen hinder van.”

Op welke manier houden jullie momenteel rekening met het selecteren op het karakter van ouder dieren?

“Merries krijgen indien ze worden aangeboden voor een zadelttest (IBOP of EPTM) een punt voor de rijdbaarheid/bewerkbaarheid. Bij een IBOP gaat dit echt over een momentopname met een eigen ruiter dus is het een inschatting van dat moment. De EPTM gaat over meerdere weken met een ruiter van het KWPN, dit gegeven cijfer is dus een goede indicatie. Indien merries echt te lastig zijn zullen ze de test niet halen. Wij informeren de fokker/eigenaar door middel van het geven van punten voor de rijdbaarheid/bewerkbaarheid, maar de keuze is uiteindelijk aan de fokker/eigenaar om een merrie met een bepaald karakter wel of niet in te zetten voor de fokkerij.”

“Bij de hengstenselectie moeten de hengsten om goed gekeurd te worden een verrichtingsonderzoek (aanlegtest) lopen, hierin worden ze gemonitord en ontvangen ze aan het einde van de test een cijfer voor rijdbaarheid en bewerkbaarheid. Bij een hengst met een dusdanig karakter dat we niet in de fokkerij willen, kan het onderzoek voortijdig worden beëindigd. Het cijfer voor rijdbaarheid/bewerkbaarheid moet minimaal een 7 zijn om goedgekeurd te worden. In het rapport proberen we ook altijd te duiden wat de hengst typeert, is hij energiek, werklustig of soms iets dominant. Dit biedt eventuele fokkers weer informatie over het karakter van een hengst, zij maken uiteindelijk de keuze welke hengst zij inzetten. We zien ook veel fokkers de keuze maken om een elders gekeurde hengst of een nog niet geteste hengst te gebruiken. Ze hebben hierin natuurlijk veel minder of geen informatie over de rijdbaarheid en werkwillegheid van een dergelijke hengst. Wij blijven dan ook duidelijk aangeven dat het belangrijkste selectiemoment onder het zadel is.”

Denkt u dat er op een andere manier geselecteerd moet worden op het karakter van paarden?

“Nee dat denk ik niet, karakter is een heel breed begrip. Wat de ene ruiter heel fijn vindt, daar is de andere ruiter juist niet naar op zoek. Wat is dan goed en wat is dan fout? Een bepaalde ondergrens zoals we nu hanteren bij de merries en hengsten is in mijn ogen wel heel belangrijk.”

Hoe denkt u over een extra predicaat gericht op het karakter en de rijdbaarheid van het KWPN paard na het afleggen van een gedragstest?

Hier verwijst Floor naar het antwoord op de vorige vraag. "We geven een punt in de zadeltesten, dit geeft informatie over dat moment. Er zijn in het verleden onderzoeken gedaan o.a. met de zogenaamde paraplu test. Hier is geen directe aanleiding uit gekomen om dit verder uit te werken en door te zetten. De sport is in de verdere selectie op instelling het belangrijkste selectiemiddel."

Hoe denkt u dat een extra predicaat gericht op karakter een toevoeging zou kunnen zijn binnen het stamboek?

"Ik denk niet dat dit van toegevoegde waarde is."

Op welke manier denkt u dat een stamboek bepaalde fokkers enthousiast zou kunnen krijgen om ook te fokken gericht op de amateurruiter?

"Naar mijn mening moet je altijd een paard willen fokken met een goede rijdbaarheid en bewerkbaarheid, immers een (semi)prof wil ook gewoon fijn werken met een werkwillig paard. Ik denk dat de amateurruiters zich echter wel goed moeten realiseren wat het fokken van een veulen en het opfokken en opleiden van een paard kost. Ik zie en spreek mensen die een netjes opgeleid braaf en gezond paard zoeken en dan een budget van onder de € 10.000 hebben. Als we fokkers gaan vragen om daar voor te fokken dan vragen we ze eigenlijk om geld te investeren in de hobby van een ander."

Zouden er volgens u andere manieren zijn om het voor een amateur ruiter makkelijker te maken een geschikt paard te vinden en zo ja waar denkt u aan?

"Ik denk dat een juiste verwachting m.b.t. budget belangrijk is. Daarnaast liggen er kansen voor stallen om de paarden met iets minder kwaliteit wel netjes op te leiden. Dit kan en zal gebeuren als de prijs dit het oplevert realistisch is. Daarnaast raad ik iedere amateur aan om ook eens te kijken naar de Gelderse paarden, dat zijn veelzijdig inzetbaar rij- en menpaard en die zich onderscheiden door een betrouwbaar, blij en werkwillig karakter."